

Opština Elez Han

PLAN ISTRAJNOSTI ZA MENADŽIRANJE OTPADA U OPŠTINI ELEZHANA

Ovaj plan sadržava uputstva za opštinu da bolje menadžira otpade.
Vremenski rok plana je od 2012 – 2015 godine.

Program Švajcarsko-Kosovska Podrška Lokalnoj Samoupravi i Decentralizaciji (LOGOS)

U tom kontekstu, SD C finansira Program Švajcarsko – Kosovska Podrška Lokalnoj Samoupravi i Decentralizaciji (LOGOS) radi u 9 opština na jugoistočnom delu Kosova. Program promoviše razvoj lokalne samouprave i reforme decentralizacije u opštinama na Kosovu, čime se doprinosi ukupnoj stabilizaciji vladavine zakona i demokratizaciji multietničke kosovske države i društva.U prvoj fazi, LOGOS je uključio jaku komponentu na seoskom nivou, koja se sastoji od aktivnosti sa seoskim savetima i civilnim društvom. Ove aktivnosti – zajedno sa opštinama – doprinose razvoju menadžmenta i upravljačkih kapaciteta na pod-opštinskom nivou (javne službe) i, kao sporedan efekat – doprineli su na poboljšanju lokalne infrastrukture. U toku druge faze,

LOGOS se fokusira na razvoj kapaciteta opština na:

1. Planiranju i upravljanju resursima,
2. Administraciji i javnim službama, i
3. Kapitalizaciji i širenju iskustava.

Nijedna opština u republici Kosova nije izradila plan za menadžiranje otpadaka. Opština Elez Han je jedno od prvih opština koja je izradila plan koji će pomoći što bolje sakupljanje i menadžiranje otpadataka proizvedenih u opštini. Plan za menadžiranje otpadataka je jedan veoma dobar alat koji će omogućiti opštinama planiranje i sprovođenje jednog unapređenijeg sistema za menadžiranje otpadataka. Pored toga, plan upućuje opštinu o tome koliki budžet treba izdvojiti za jednu fiskalnu godinu u cilju prenošenja otpadataka od porodica do deponija. Plan takođe sadrži i proračune sa mnogo pojedinosti što se tiče troškova kompanije koja će se baviti menadžiranjem otpadataka, predviđevši pritom i mesečne tarife za porodice i biznise.

Priznanja: Plan je pripremljen od strane opštine Elez Han-a pred vodi direktora javnog servisa Rufat Shkreta pod nadzorom LOGOS-a, Shkipe Deda, Jim Budds i RECURA Financials (Hekuran Neziri). Dodatni doprinose su dati od strane od Norbert Pijls, Merita Barileva i Fatime Rahmani HELVETAS Swiss Intercooperation.

Dizajn: Ilir Berisha (XhadStudio www.xhad.net)

Fotografije: Shkipe Deda

Štampa: www.xhad.net

SADRŽINA

I. Govor Predsednika Opštine Elez Han	5
II. Govor Norbert-a Pijls-a, ...	6
III. SKRAĆENICE.....	10
IV. RAZGRANIČENJA I POJMOVI OTPADAKA.....	11
Poglavlje 1 - Istorijat.....	13
1.1. Opšta problematika otpadaka na Kosovu.....	13
1.2 Regulativni Okvir	13
1.3. Opis nacionalne politike o otpacima i načela na snazi	15
1.4. Koraci za pripremu lokalnog plana o administriranju čvrstih otpadaka.....	17
Poglavlje 2 - Deo statusa	19
2.1. Sakupljanje uzoraka otpadaka i procedure klasifikacije	19
2.1. Ocena i analiza otpadaka u opštini Elez Han	25
2.3. Sastav otpadaka u Elez Hanu	27
2.4. Zaključci sa studija na terenu	29
2.5. Tretiranje otpadaka.....	29
2.6. Skladištenje otpadaka	30
Poglavlje 3 - Deo planiranja.....	31
3.1. Nagomilavanje i sastav otpadaka.....	31
3.2. Plan Delovanja za menadžiranje otpadaka	32
Aneks 1 - Operativni plan i finansijska analiza.....	35
Aneks 2 - Obziri o recikliraju	47
Aneks 3 - Skica programa za osvećivanje građana	53
Aneks 4 - Odgovornosti i obaveze opštine na osnovu Zakona o Otpacima.....	55
Aneks 5 - Karta i raspored – dane i linija prikupljanja otpadaka	57
Aneks 6 - Kampanja o za osvećivanje građana za zaštitu okoline	58
Preporučljivi materijal	59

Foto 1, Elezi Han

I. GOVOR PREDSEDNIKA OPŠTINE ELEZ HAN

Za opštinu Elez Han još od početka njenog funkcionisanja, administriranje sa otpacima smatrano je kao izazov sa kojim se treba suočiti radi iznalaženja jednog dugoročnog rešenja. Potreba za investicijama u ograničenim uslovima i okolnostima, te potreba za osvećivanjem građana ali i problemi oko zakonskih tumačenja – učinili su da je i dan danas ovaj izazov još uvek aktuelan.

Na osnovu Zakona o Lokalnoj Samoupravi na Kosovu, opštine su nadležne za obezbeđivanje i održavanje javnih i komunalnih usluga, uključujući ovde i vodosnabdevanje, zatim kanalizaciju, treštanje mutnih voda i administriranje otpadaka. Međutim, neusklađenost između Zakona o Javnim Preduzećima i stanju u javnim preduzećima dovelo je to toga da problematika oko administriranju otpadataka dostigne najviši nivo razmatranja i analize.

Shodno Zakonu o Otpacima, opštine imaju pravo za pripremanje njihovih lokalnih planova o administriranju čvrstih otpadaka i da prave svoje odgovarajuće operativne planove za prikupljanje otpadaka na efektivan način.

Sve u svemu, zalaganje opštine kao institucija koja se stavlja na uslugu građana nije nikada dovedeno u pitanje, bez obzira na izazove i finansijske, funkcionalne i zakonske probleme.

U tom pravcu, priprema jednog dokumenta nazvanog "Administriranje otpadaka" samo što dokazuje ozbiljnost i predanost opštine Hani i Elezit da se ovom problemu osvrne svim svojim kapacitetom, čime će biti prva opština u Republici Kosova koja će imati jedan takav sveobuhvatan dokumenat.

Usklađivanje ovog dokumenta sa nacionalnim zakonodavstvom i direktivama EZ uveravaju nas da smo uspeli izraditi jednu dugoročnu strategiju o administriranju otpadaka.

Detaljizirani koncept o administriranju otpadaka u gradu i u ruralnim naseljima Elez Hana, osnivanje jedne funkcionalne mreže za prikupljanje otpadaka, stvaranje jednog plana o administriranju otpadaka kao i finansijska podrška koju predviđa ovaj dokument – biće strategija opštine Hani i Elezit o menadžiranju ove problematike na dugoročan način.

Za stvaranje ovog dokumenta bilo je potrebno dosta vremena, angažovanja i predanosti radne grupe opštine Hani i Elezit, kojim se razlaže na poseban način ova problematika u skladu sa strateškim razvojnim planovima.

Oni koje treba na poseban način da zahvaljimo to su naši partneri iz Projekta Švajcarska-Kosovo Podrška Lokalnoj Upravi i Decentralizaciji LOGOS implementiran od strane HELVETAS Swiss Intercooperation – finansiran od Švajcarske Vlade, koji su skupa svojom profesionalnom stručnošću, razmenom iskustava i studijskim putovanjima omogućili Radnoj Grupi izradu ovog dokumenta.

Predsednik Opštine Elez Han
Rufki Suma

II. GOVOR NORBERT-A PIJLS-A, KOORDINATORA LOGOS-A

Jedno od prvih stvari koje građani očekuju od opštine je jedan čist životni ambijent. Ovim je neposredno povezano i njihovo zadovoljstvo u vezi sa opštinom. To je i razlog zbog čega upravo ono treba da bude prioritet svakog predsednika opštine radi sigurnosti da je njihova opština zaista čista. Na žalost, ovo još uvek nije realnost.

Problem otpadaka na Kosovu bio je u postojanom porastu još od devedesetih godina. Zbog promene oblika potrošnje, iznosi i vrste otpadaka su povećane. U isto vreme, nove opštinske i regionalne strukture nisu bile u stanju da na efektivan i efikasan način organizuju prikupljanje i uništavanje otpadaka.

U današnjim danima otpaci zagađuju gradove, zatim sela, planine i polja. U proleće, pre nego što voće procveta, vama mogu padati u oči najljonske kese obešene o drveće uzduž reka. Neki od specijalista su ozbiljno zabrinuti da su podzemne vode u granici zagađenja.

Nije uvek bilo ovako. Starije generacije pamte jedno čisto Kosovo. Ljudi su tada nosili sa sobom u radnjama njihove kese. Tada su ljudi njihove flaše vraćali u radnjama gde su ih kupili. Iz ovih uspomena se može naslutiti da ponovo možemo da očistimo Kosovo.

Kada je počela II faza LOGOS-a u 2010 godini, bilo je jasno da prikupljanje čvrstih otpadaka treba da bude deo našeg programa. Ja sam bio veoma zadovoljan kada su predsednici opštine Vitina/Elez Han pozitivno odgovorili na našu ponudu da se pomogne na ovome.

U toku dve posljednje godine mi smo pomogli opštini u izradi plana o menadžiranju čvrstih otpadaka. U prvom redu, mi smo utvrdili količinu, vrste i mesta proizvedenih otpadaka. Zatim smo izračunali koliko nam je novca potrebno da sistem funkcioniše na istrajan način. Zasnovano na sve to, mi smo i postavili naše ciljeve za iduće godine. Konačno smo se našli u organizovanju susreta sa građanima i skupštinom opštine radi dobijanja reakcija i njihove podrške.

Plan menadžiranja čvrstih otpadaka predstavlja jedan značajan korak u čišćenju okoline, ali treba da shvatimo da je to tek početak. Treba izvršiti naplatu. Komunalna kompanija treba biti osnovana i menadžirana. Potrebno je uložiti investicije. Građani treba da promene njihovo ponašanje. Stoga, ovo iziskuje još mnogo rada. Ali se isplati.

Bilo je veoma značajno za LOGOS da se radi izbliza sa opštinskim zvaničnicima. Oni treba da ostvare plan u idućim godinama. Mi želimo da se zahvaljimo svim onima za njihova zalaganja da Elez Han napravimo jedno čisto mesto.

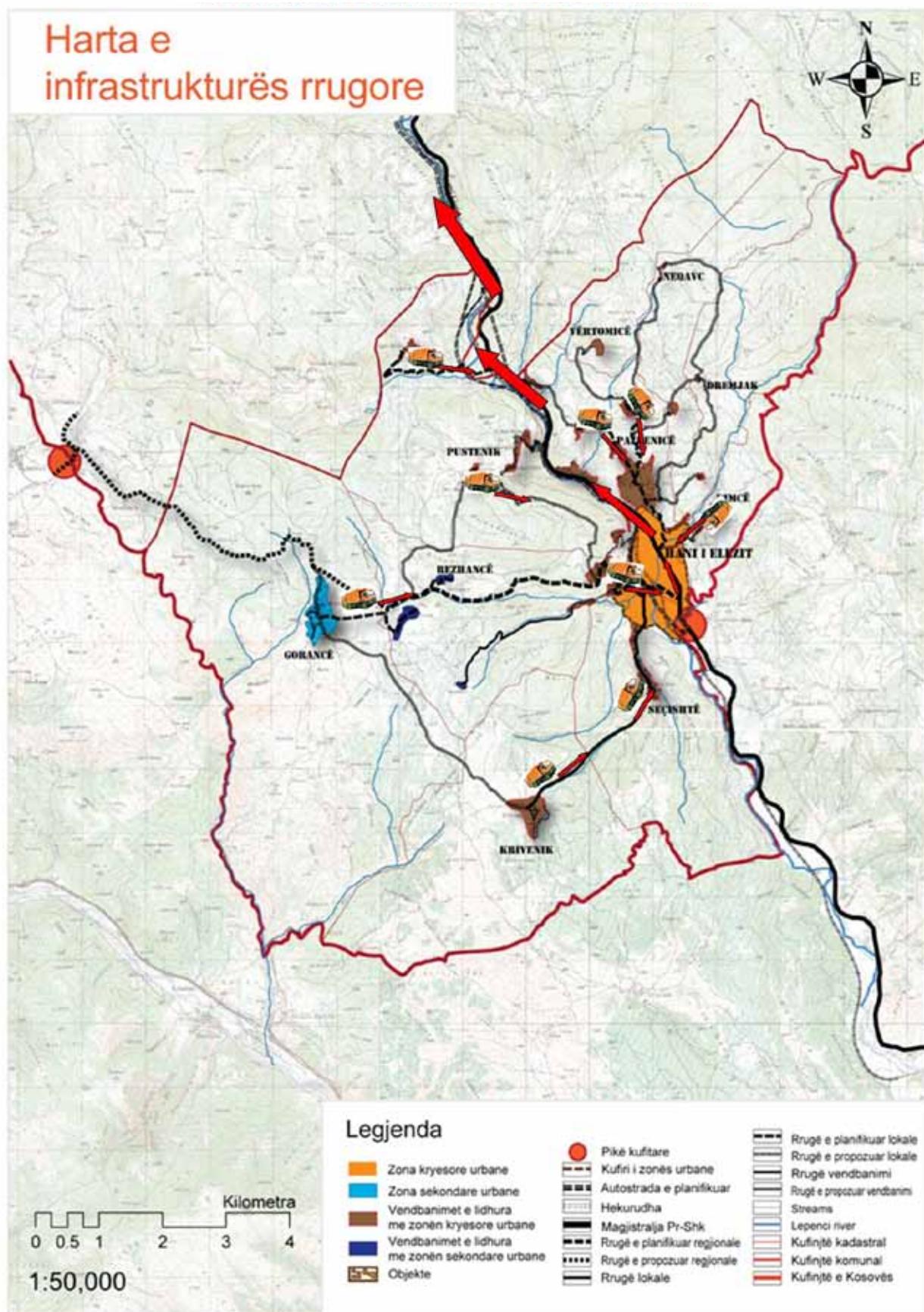
Norbert Pijls
Menadžer Projekta LOGOS II Faza

Foto: prizori iz Grada sa otpacima

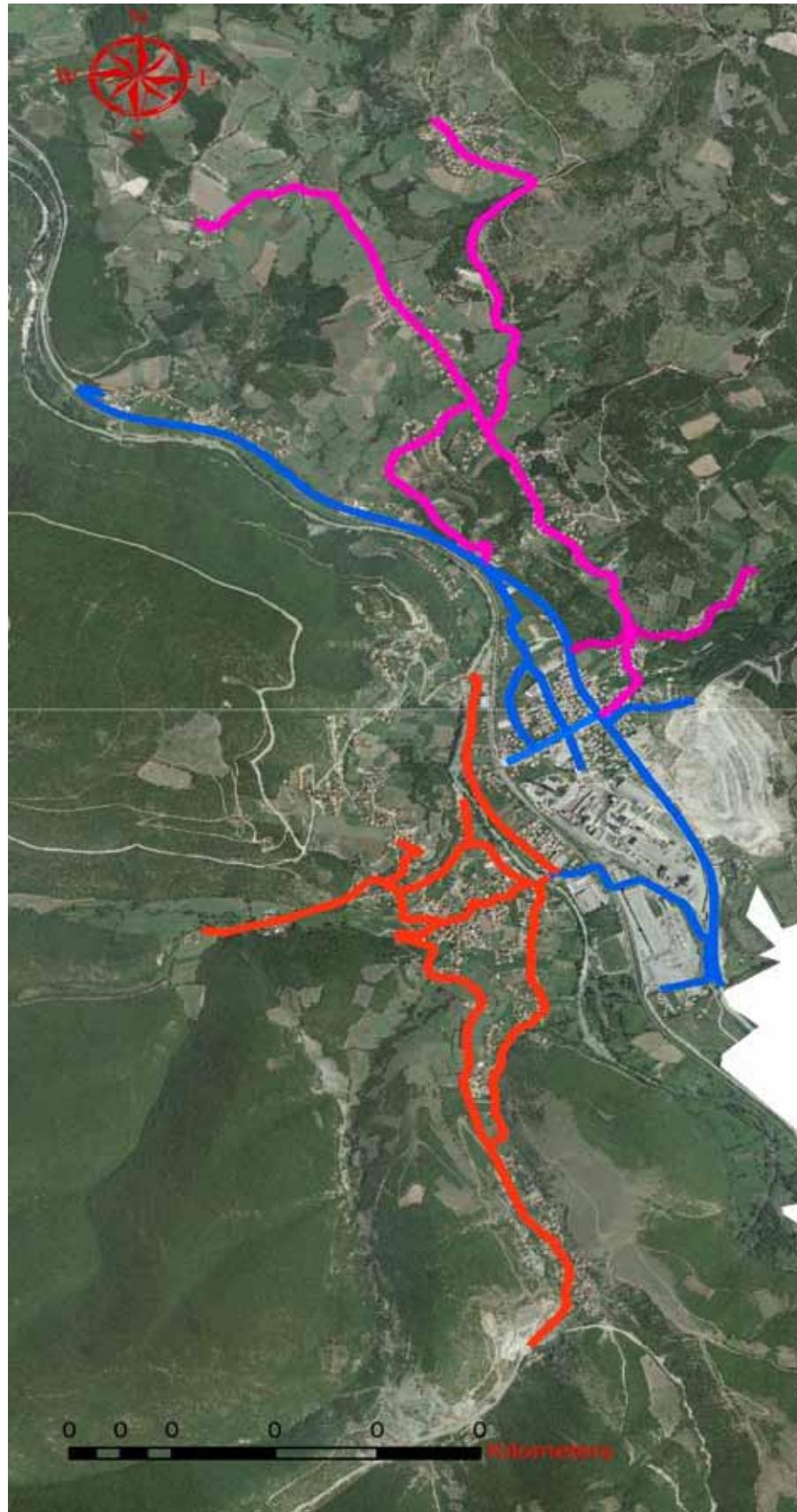

Karta sa putnom linijom za prikupljanje i nagomilavanje otpadaka u opštini Elze Han.

MENADŽIRANJE OTPADAKA

Donja tabela prikazuje kartu i raspored – dane i liniju prikupljanja otpadaka

Ponedeljak (08:00-16:00)

(33 km)
Krivenik 09:00-10:00
Sećiste(ul. OVK) 10:00-10:30
Ul. Veli Balazhi 10:30-11:00

Utorak (08:00-16:00) (8 km)

Ul., Adem Jashari 09:00-10:00
Deshmoret e Kombit 10:00-10:30
Xhemsedin Suma 10:30-11:00
Nuri Bushi 11:00-11:30
Isa Berisha 11:30-12:00
Naselje Vlašve 12:00-12:30

Sreda (08:00-16:00) (20 km)

Gorance 09:00-10:30
Režance 10:30-11:00
Hunel 11:00-11:15
Kolomoče 11:15-11:30
Melić 11:30-12:00
Brava 12:00-12:30
Prognani
(Te Perndjekurit) 12:30-13:00

Četvrtak (08:00-16:00) (14 km)

Paklenica 09-10:00
Driton & Gafurr Loku 10:00-11:00
Elham Curri 11:00-11:30
Imri Curri 11:30-12:00
Izet Bushi 12:00-12:30
Imer Vila 12:30-13:00

Subota (08:00-16:00) (8 km)

Adem Jashari 09:00-10:00
Deshmoret e Kombit 10:00-10:30
Xhemsedin Suma 10:30-11:00
Nuri Bushi 11:00-11:30
Isa Berisha 11:30-12:00
Martiret Bushi 12:00-12:30
Hysein Suma s. Dimce 12:30-13:00

Ul. Suad Barava 11:00-11:30,
Ul. Deshmoret e Krivenikut
11:30-12:00

III. SKRAĆENICE

AOK	Asocijacija Opština Kosova
BD	Bord Direktora
EU	Evropska Unija
KAZO	Kosovska Agencija za Zaštitu Okoline (MOPP)
KKAD	Kosovska Kompanija za Administriranje Deponija
MEF	Ministarstvo za Ekonomiju i Finansije
MOPP	Ministarstvo za Okolinu i Prostorno Planiranje
MALU	Ministarstvo za Administraciju i Lokalnu Upravu
OPNJP	Odelenje za Politike i Nadgledanje Javnih Preduzeća (MEF)
JP	Javna Preduzeća
UPS	Učešće Privatnog Sektora
RKPO	Regionalna Kompanija za Prikupljanje Otpadaka
SCO – ŠKS	Švajcarska Kancelarija za Saradnju
PAČO	Plan za Administriranje Čvrstih Otpadaka
AČO	Analize Čvrstih Otpadaka
RKVO	Regulativna Kancelarija za Vodu i Otpatke

IV. RAZGRANIČENJA I POJMOVI OTPADAKA

Otpadak – je svaka substanca ili materijal koji pripada jednoj kategoriji otpadataka koji gospodar baca, misli da baci, ili ga je potrebno baciti.

Administriranje otpatka – podrazumeva prikupljanje, prevoz, tretiranje, ponovnu upotrebu, preradu, recikliranje i uskladištenje otpatka, obuhvatajući nadgledanje ovih delatnosti i dalju brigu o deponijama, uključujući i preduzete činove od strane trgovca ili posrednika.

Tretiranje otpadaka – podrazumeva fizički, hemijski, biološki ili termalni proces, obuhvatajući i klasificiranje koje menja karakteristike otpadataka u cilju smanjenja obima ili oštećenja prirode, ili olakšava manipulaciju otpacima, ili olakšava recikliranje.

Prikupljanje otpadaka – je sistematska aktivnost sakupljanja, klasifikacija i/ili mešanja otpadaka u cilju prevoza.

Opasni otpaci – su otpaci koje imaju najmanje jednu karakteristiku, kao što je navedeno u nastavku: eksplozivna; oksidujuća; izgorevajuća; nadražajna; opasna; toksička; kancerogena; korozivna; zarazna; teratogenska; mutagenska; pušta toksičke gasove u kontaktu sa vodom, vazduhom ili kiselinom; sposobna da stvori drugu "opasnu" substancu; ekotoksična.

Bezopasni otpaci – su otpaci koji ne predstavljaju neku opasnost za okolinu ili zdravlje čoveka i ne poseduju karakteristike opasnih otpadaka.

Inertni otpaci – su otpaci koji ne trpe neku značajnu fizičku, hemijsku ili biološku promenu transformisanja u mestima gde su uskladišteni. Inertni otpaci se ne rastvaraju, ne izgorevaju ili ne reguju fizički ili hemijski, biodegradativni su ili utiču negativno na druge stvari sa kojima dolazi u kontakt na osjetljiv način kako bi uticali na zagađivanje okoline ili na oštećenje zdravlja čoveka. Zagađujuća sadržina otpadataka i ekotoksicidnost njihovog protoka treba da budu neznačajne, a posebno da ne dovode u upasnost kvalitet površinskih i/ili podzemnih voda.

Komunalni otpaci – su otpaci od domaćinstava, kao i otpaci od ostalih aktivnosti, koje su zbog njihovog sastava i prirode slične sa kućnim otpacima.

Komercijalni otpaci – podrazumevaju otpatke od lokala koje se u potpunosti ili uglavnom upotrebljavaju u trgovinske svrhe ili biznise, ili u sportske, rekreativne, obrazovne ili zabavne svrhe, ali ne obuhvataju kućne otpatke ili industrijske otpatke.

Industrijski otpaci – su otpaci koji se proizvode od industrijskih aktivnosti ili procesa, ručnih radova i drugih proizvodnih delatnosti.

Mešavina đubriva – jedan kontrolisani biološki proces za rastavljanje organskih otpadataka od mikroorganizama u prisustvu kiseonika, čiji je rezultat složen.

Stvaranje i uništavanje otpadataka – obuhvataju otpatke proizvedene u toku izgradnje, rimodelacije ili nadoknađivanja individualnih i kolektivnih objekata stanovanja, zatim trgovačkih objekata itd. Glavna komponente ovih otpadataka su: kamen, beton, cigla, komponente boja, električne komponente itd.

Poljoprivredni otpaci – obuhvataju otpatke koje se proizvode raznih poljoprivrednih aktivnosti, kao su: upotreba pesticide, proizvodnja vina, prerada i proizvodnja poljoprivrednih i stočarskih aktivnosti.

Zarazni otpaci – obuhvataju otpatke sa potencijalom visoke zarazne opasnosti ako se radi ili deluje sa njima. Oni mogu oštetiti zdravlje građana i okolinu. Ovi otpaci se generišu u bolnicama i drugim zdravstvenim ustanovama, zatim od izumrle stoke, klanica itd.

Posebni (specijalni) otpaci – obuhvataju radioaktivne otpatke, upotrebljene kontojnere za gasove pod pritiskom, zatim otpatke koji sadrže veliki skoncentraciju teških toksičkih metala (arsenik, olovo idr.), hemijske proizvode sa istećenim rokom.

Hemijski i farmaceutski otpaci – obuhvataju hemijske i farmaceutske proizvode u njihovom paketiranju.

Sagorevanje – Termičko tretiranje otpadatka. Ovo jedan složen proces, zbog toga što peći koje se upotrebljavaju za izgorevanje treba da ispunjavaju određene standarde za zaštitu okoline. Ovo je jedan skup i ekonomski nepodoban ali istovremeno i potreban proces.

Otpaci od stakla – uglavnom su otpaci od paketiranja koji se mogu uspešno reciklirati.

Otpaci od plastike – biološki su nedegradirajući otpaci, stvoreni uglavnom u cilju paketiranja.

Organski otpaci – biološki su raspadni otpaci putem aerobnih i anaerobnih procesa. U ovu grupu otpadatka obuhvaćeni su klasificirani organski otpaci, kao što su otpaci od hrane, poljoprivredni otpaci, papir itd.

Recikliranje – Podvrgavanje otpadaka nekom procesu ili tretiranju da bi ih se učinilo potpuno ili delimično ponovo-upotrebljivim.

Prerađivač delovčića – kompanija (preduzeće) koja je obuhvaćena u sakupljanju reciklirajućeg materijala od individualnih sakupljača ili otkupnih tačaka. To su “srednja lica” koja pripremaju materijale za izvoz ili prevoz do fabrike.

Otkupna (prikupna) tačka – Neki prerađivači delovčića postavili su otkupne tačke u celom njihovom regionu ili opštini, to su jednostavno tačke istovara za individualne sakupljivače. Kada materijal dostigne jednu određenu težinu, tada će prerađivači skloniti materijale od ove tačke i prebacije ih u centralnoj ustanovi za dalju preradu.

Fabrike (tvornice) – Takođe poznate kao proizvodni objekti, ove kompanije (preduzeća) nisu angažovane samo na sakupljanje reciklirajućih materijala, već i na upotrebi materijala za stvaranje finalnih proizvoda. Finalni proizvodi nađeni na Kosovu su plastične metle i četke, te ulepšavajuće ograde od aluminiuma, plastične cevi i kese za otpatke, kao i kartoni za jaja.

POGLAVLJE 1 - ISTORIJAT

1.1. Opšta problematika otpadaka na Kosovu

Menadžiranje otpadaka ostaje jedno prioritetno pitanje opština na Kosovu. Količina prikupljenih otpadaka je u stalnom porastu, dok postojeća infrastruktura nije adekvatna i ne podudara se sa standardima EZ. Treba učiniti pogodna rešenja problema za menadžiranje otpadaka. Kašnjenja na pronalaženju rešenja za sve vrste otpadaka rezultirala su aktuelnom situacijom koja je dosta kritična.

Poteškoće u sektoru otpadaka na Kosovu su višestruke. Ima nedovoljno saznanja u domenu praksi o menadžiranju otpadaka kao i o trendovima koji se aktuelno primenjuju u EZ; Takođe, u pitanju je i nedovoljna obrazovanost javnosti i zapošljenih u kompanijama koje se bave manedžiranjem otpadaka u vezi sa sprečavanjem i smanjenjem kao i recikliranjem otpadaka; Stvaranje mnogih ilegalnih deponija komunalnih otpadaka; Nedostatak organizovanja i sistema klasifikacije za podelu komunalnih otpadaka; Delimična primena zakonodavstva o okolini za otpadke; Nedostatak podataka i sistema informisanja o menadžiranju otpadaka. Nedovoljna primena načela "zagađivač plaća"; Poteškoće u procesu regionalizacije kompanija kao i infrastrukture, itd.

Odgovorne institucije za menadžiranje otpadaka su: Ministarstvo za Okolinu i Prostorno Planiranje (MOPP), Kosovska Agencija za Zaštitu Okoline (KAZO), Kosovska Kompanija za Menadžiranje Deponija (KKMD), regionalne i lokalne kompanije za prikupljanje otpadaka kao i opštine.

Regionalne kompanije za prikupljanje otpadaka (RKPO) odgovorne su za prikupljanje, prevoz kao i istovar otpadaka u sanitarnim deponijama dok su KKMD odgovorne za menadžiranje licenciranih polja sanitarnih deponija. Sektor za prikupljanje čvrstih otpadaka u opštinama ima javni karakter, što se sprovodi u ukupno sedam regionalnih kompanija, koje su i licencirane za prikupljanje i prevoz otpadaka u svim opštinama na celom Kosovu, kao i jedna centralna kompanija (KKMD) koja je licencirana za menadžiranje deponija na Kosovu.

Shodno Zakonu o Otpacima, opštine su dužne da izrade lokalne opštinske planove za menadžiranje čvrstih otpadaka(PMČO), te na taj način ovi planovi će opštinama omogućiti prikupljanje otpadaka na efikasniji način. Takođe, u okviru ovoga biće obuhvaćena i podela otpadaka, čime se s jedne strane omogućava stvaranje dodatnih prihoda za kompaniju za prikupljanje otpadaka, a ujedno smanjila bi se količina otpadaka bačenih u deponije.

Elez Han je jedno od prvih na Kosovu koji je pripremio plan o menadžiranju otpadaka uz tehničku podršku Švajcarske Vlade preko organizacije HELVETAS Swiss Intercooperation LOGOS-a.

1.2 Regulativni Okvir

1.2.1. Usklađivanje direktiva EZ sa nacionalnim zakonodavstvom

Kosovo je unapređeno u pravcu premeštanja u sektor otpadaka, tako što Vlada ima u planu da aplicira za učlanjenje u Konvenciji Bazela, i to u jednoj bliskoj budućnosti. Mada su direktive donekle i unapređene, ipak je praktična primena u jednoj još uvek ranoj fazi.

Usklađivanje Direktiva EZ sa nacionalnim zakonodavstvom procenjeno je da iznosi 95% što se tiče Direktiva o otpacima (2006/12/EC), zatim 85% za Direktive o opasnim otpacima (91/689/EC), 88% za Direktivu o paketiranju otpadaka(94/62/EC), 77% za Direktive o deponijama(99/31/EC) kao i 69% što se tiče Direktive za izgorevanje otpadaka (2000/76/EC).

1.2.2. Ključno nacionalno zakonodavstvo

L Osnovni zakon koji reguliše Menadžiranje otpadaka na Kosovu jeste **Zakon o Otpacima, ZAKON br. 04/L-060 O OTPACIMA**. Zakon o Otpacima reguliše vrste i klasificiranje otpadaka, zatim planiranje i menadžiranje otpadataka, uslove za prikupljanje otpadaka, prevoz, tretiranje, uskladištanje i ništenje otpadaka, prava, obaveze i odgovornosti pravnih i fizičkih lica koja su obuhvaćena u menadžiranju otpadaka, kao i uslovi i procedure oko dozvola za menadžiranje otpadaka. U isto vreme, ovo takođe utvrđuje i načela za menadžiranje i posebne protoke otpadaka, kao i osnovne odredbe za izgorevanje otpadaka itd.

Pripreme "Lokalnih Planova za Menadžiranje otpadaka" obavezne su u smislu Zakona o Otpacima, **ZAKON Br. 04/L-060 O OTPACIMA**, na osnovu poglavija IV Dokumenta o planiranju i menadžiranju otpadaka, član 8.

Lokalni plan treba da bude usklađen sa strateškim planom o menadžiranju otpadaka na Kosovu. Strateški plan za menadžiranje otpadaka za Kosovo izrađen je za period od 2011 – 2021 g., međutim isti još uvek nije usvojen.

Osim Zakona o Otpacima, dole navedena administrativna uputstva regulišu pojedinačne oblasti za menadžiranje otpadaka:

- Menadžiranje otpadaka od upotrebljene nafte;
- Stvaranje poništavanje otpadaka;
- Upotrebljene baterije i akumulatori;
- Menadžiranje starih vozila van upotrebe i njihovih otpadaka;
- Paketiranje i spakovani otpaci;
- Nadležnosti vlasnika i operatora za tretiranje otpadaka;
- Menadžiranje deponija;
- Menadžiranje opasnih otpadaka;
- Uslovi lokacija deponija;
- Menadžiranje električnih otpadaka i električne opreme;
- Poništavanje otpadaka od lekarskih proizvoda;
- Menadžiranje lekarskih proizvoda;
- Uvoz, izvoz i prevoz otpadaka;
- Menadžiranje PCB I PCT;
- Obavezne tarife;
- Otklanjanje otpadataka sa javnih prostora.

Zakon o Javnim Preduzećima – Zakon 03/L-087 nudi zakonski okvir o svojini javnih preduzeća kao i o upravljanju korporacija u skladu sa već poznatim međunarodnim načelima za upravljanje korporacija, javnih preduzeća.

Na osnovu Zakona o Lokalnoj Samoupravi na Kosovu (Zakon br. 03/L-040 od 20.02.2008 g.), član 17, stav 17.1., opštine su nadležne za obezbeđivanje javnih i komunalnih usluga, obuhvatajući ovde i vodosnabdevanje, zatim kanalizaciju, tretiranje mutnih voda, menadžiranje otpadaka, itd.

Zakon o Lokalnoj Samoupravi nije u skladu sa načelima upravljanja korporacija utvrđenih o JP-ma, međutim usklađivanje ovih zakona je potrebno.

1.3. Opis nacionalne politike o otpacima i načela na snazi

1.3.1. Strategija o okolini za Kosovo 2011 – 2020 g. – nacrt

Strategija o Okolini za Kosovo predstavlja jedan značajan dokument za dugoročan opšti razvoj Kosova. Strategija je izrađena uz međuministarsku saradnju kao i podrškom drugih institucija. U vezi sa administriranjem otpadaka, strategija pokazuje strateške orientacije kako su u nastavku istaknute:

- Stvaranje infrastrukture za administriranje otpadaka.
- Postepena redukcija otpadaka u izvoru pre usklađenja i energetske upotrebe otpadaka ili ponovne upotrebe.
- Postepena redukcija opasnih otpadaka.
- Postepeni rast obuhvatanja stanovništva u sistemu tretiranja otpadaka.
- Strateški prioriteti za administriranje otpadaka.
- Kompletiranje zakonskih odredaba u domenu administriranja otpadaka zasnovanih na direktivama EZ.
- Stvaranje infrastrukture za administriranje otpadaka.
- Stvaranje baze centralnih podataka i informacije o stanju u administriranju otpadaka.
- Izrada programa za izgradnju objekata infrastrukture u skladu sa prostornim planovima.
- Sređivanje i zatvaranje starih deponija.
- Upotreba postojećih industrijskih kapaciteta za tretiranje opasnih otpadaka.

P 1.3.2. Nacionalni Plan Delovanja za Okolinu (NPDO) 2011 – 2015 g. – nacrt

NPDP je izrađen za jedan petogodišnji period. Stoga, rešeni su samo kratkoročni(1 – 2 godine) i srednjeročni (3 – 5 godine) projekti.

Poboljšanje administriranja čvrstih otpadaka:

- Izgradnja objekata za tretiranje otpadaka;
- Poboljšanje administriranja deponija komunalnih otpadaka;
- Podrška za recikliranje otpadaka subvencijama;
- Porast fakturisanja na ime prikupljanja otpadaka;
- Rehabilitacija zagađenih zona otpacima;
- Strategije za upotrebu građevinskog materijala i za recikliranje upotrebljenog građevinskog materijala.

1.3.3. Strateški Plan Kosova o Administriranju Otpadaka 2011 – 20 – - nacrt

Na osnovu Zakona o Otpacima, Ministarstvo za Okolinu i Prostorno Planiranje, u saradnji sa ostalim ministarstvima i nadležnim autoritetima, izradilo je Strateški Plan o Administriranju Otpadaka. Strateški Plan obuhvata period od 10 godina i isti će biti usvojen od Vlade Kosova. Ovaj plan treba razmotriti najmanje svakih pet godina.

Strateški Plan o Administriranju Otpadaka sadrži:

Vlerësimin e gjendjes aktuale të menaxhimit të mbeturinave;

- Procenu aktuelnog stanja u administriranju otpadataka;
- Osnovne ciljeve i mere za administriranje otpadaka;
- Mere za administriranje opasnih otpadataka;
- Smernice za tretiranje otpadataka u skladu sa načelima o zaštiti okoline i administrativnim načelima;
- Smernice za skladištenje otpadataka;
- Smernice za obezbeđivanje povoljnih tehničkih uslova, radi ostvarivanja ciljeva za administriranje otpadaka.

1.3.4. Izvod iz opštinskog razvojnog plana 2010 – 2020 g.

Jedno od ciljeva namere 8 (Javne službe u svim naseljima) opštinskog razvojnog plana je: Postavljanje sistema administriranja otpadaka, promocija programa o redukciji otpadaka (recikliranje).

U vezi sa aktuelnim statusom administriranja otpadaka: "Administriranje otpadaka aktuelno se smatra jednim od izazova kojim se suočava opština. Postoji potreba za investiranje na osvećivanju građana. Trenutno postoji jedna privatna kompanija koja se bavi prikupljanjem otpadaka. Otpaci se prevoze do regionalnog mesta istovarivanja u Gnjilanu", sa preporukama za prikupljanje otpadaka u svim naseljima opštine (recikliranje), zatim za stvaranje jednog organizovanja zajednice za njeno osvećivanje, kao i za podršku u pravcu poboljšanja sistema uskladištanja otpadaka u ruralnim naseljima.

Pored toga, u preporukama plana predviđa se da će:

- Osnivanje jedne javne kompanije za kampanje o administriranju otpadaka;
- U saradnji sa zajednicom smanjiti količinu otpadaka (recikliranje);
- Podržavanje NVO-ja u organizovanju kampanji za osvećivanje oko recikliranja;
- Nabavka i postavljanje kontejnera za otpatke u svim naseljenim mestima i naseljima;
- Stvaranje jednog sistema za prikupljanje otpadaka u ruralnim zonama;
- Pronalaženje jednog mesta za industrijske otpatke;
- Određivanje jednog mesta za građevinske otpatke.

Izvod iz Opštinskog Razvojnog Plana 2010 – 2020 g.

Strategija – 5: Stvaranje jednog sistema o administriranju otpadaka

Potrebno je stvaranje jednog plana o administriranju otpadataka uz finansijsku podršku za programe za podizanje javne svesti kao i za osnivanje kompanije. Strategija predlaže sledeća delovanja:

- Osnivanje jedne javne kompanije za kampanje o administriranju otpadaka;
- U saradnji sa zajednicom smanjiti količinu otpadaka (recikliranje);
- Podržavanje NVO-ja u organizovanju kampanji za osvećivanje oko recikliranja;
- Nabavka i postavljanje kontejnera za otpatke u svim naseljenim mestima i naseljima;
- Stvaranje jednog sistema za prikupljanje otpadaka u ruralnim zonama;
- Pronalaženje jednog mesta za industrijske otpatke;
- Određivanje jednog mesta za građevinske otpatke.

1.4. Koraci za pripremu lokalnog plana o administriranju čvrstih otpadaka.

Struktura za pripremu lokalnog plana o administriranju čvrstih otpadaka (PMČO) zasnovana je na nacionalnom zakonodavstvu (Br. 04/L-060), zatim na uputstvima za pripremu jednog plana o administriranju otpadaka od Evropske Komisije, DG Environment (2003), kao i na izveštaju GIZ-a: Analiza kućnih otpadaka u Prištini, Kosovo (2009).

Glavni elementi kod jednog plana za menadžiranje otpadaka su:

- Istorijat
- Deo statusa
- Plan delovanja i primena

Deo statusa i deo planiranja ključni su elementi planiranja. Izveštaj o statusu treba da izlaže jedan pregled aktuelne situacije.

Za pripremu jednog izveštaja o statusu potrebno je sakupiti podatke i obezbediti opšta saznanja o izvorima otpadaka, zatim što se tiče obima, vrstama, prikupljanju, prevozu, tretiraju i skladištenju otpadaka, kao i strukture sistema o aktuelnom administriranju otpadaka.

Prilikom izrađivanja jednog izveštaja o statusu, prvi korak je prikupljanje podataka i potrebnih informacija. Sledeći korak je opisivanje aktuelnog sistema, uključujući i identifikaciju oblasti za poboljšanje u samom sistemu. Treći korak je procena predstava sistema o aktuelnom administriranju otpadaka.

Obadva ova dva pitanja, deo statusa i deo planiranja, mogu se organizovati prema "izvorima otpadaka" (razne aktivnosti oko prikupljanja otpadaka u dotičnoj zoni), vrstama otpadaka (materijali od čega se sastoje otpaci), kao i mogućnostima za administriranje otpadaka (n.pr. prikupljanje, klasifikacija, tretiranje i poništavanje).

Identifikacijom "izvora otpadaka" moguće je upravljati kampanje o osvećivanju i programe za sprečavanje otpadaka kod izvora sa većim obimom otpadaka.

U suštini, informacije i podaci su potrebni za količine otpadaka za:

- izvor otpadaka;
- protok otpadaka;
- procese administriranja otpadaka: prikupljanje, gomilavanje, prevoz, klasifikacija, tretiranje i uništavanje.

Upravljujući protokom otpadaka moguće je dobiti informacije o količini i sastavu raznih otpadaka. Shodno uputstvima SE, kada se planira priprema jednog lokalnog ili regionalnog plana o administriranju otpadaka, važno je obuhvatiti jedan detaljizirani opis sistema administriranja otpadaka u zemlji. Jedan opis lokalnog sistema o komunalnim otpacima može obuhvatati dole navedene primere, kao minimum, i to:

- Opreme za sakupljanje (korpe, vozila),
- Šeme prevoza (logistika prevoza, lokacija fabrika, imovine ili postrojenja za tretiranje),
- Objekti za prenos/klasifikaciju,
- Vrste fabrika, imovine ili postrojenja za tretiranje(n.pr. zemljište, lokacija za izgorevanje),
- Aktivnosti za recikliranje – upravljane od privatnih autoriteta i organizacija,
- Šema isplate,
- Pravilnik(nacionalni i lokalni).

Deo o planiranju treba da bude pripremljen shodno zahtevima nacionalnog zakonodavstva i u skladu sa odredbama EZ, kao i deo o statusu i relevantnim prepostavkama za projektovanje budućih razvoja..

Sistem administriranja otpacima u periodu planiranja – plan delovanja

Kada je izrađena analiza o aktuelnoj situaciji i očekivanim razvojima u budućnosti o količini otpadaka zajedno sa usklađenim ciljevima, tada treba odlučiti na koji način ovi ciljevi se mogu ostvariti. Ovo se može smatrati kao osnova procesa planiranja.

Vremenski period samog plana zavisi od jednog broja faktora. Za prikazivanje toga, plan može sadržati dva dela: prvi deo koji će biti za delovanje odjednom i drugi deo, koji će iskazivati dugoročnu perspektivu.

Sprovođenje – Nakon usvajanja plana administriranja otpadata, njegova smeranja su primenjena u praksi putem zakonodavstva i pravilnika, zatim pregovora sa industrijom, ili putem informacija za širu javnost.

POGLAVLJE 2 - DEO STATUSA

(Izrada metodologije)

Da bi se pripremio izveštaj o statusu otpadaka, koji je i jedan od glavnih elemenata Plana za Menadžiranje Čvrstih Otpadaka (PMČO), potrebno je sakupiti podatke i obezbediti opšta saznanja o izvorima otpadaka, zatim o obimu, vrstama, prikupljanju, prevozu, tretirajući uništenju otpadaka, kao i o strukturi sistema aktuelnog menadžiranja otpadaka. Prvi korak u pripremanju izveštaja o statusu bilo je prikupljanje podataka i informacija, drugi korak opisivanje aktuelnog sistema obuhvatajući identifikaciju oblasti za poboljšanje u sistemu i najzad treći korak – procena predstave aktuelnog sistema menadžiranja otpadaka.

U toku februara i marta meseca 2011 godine organizovana je jedna studija na terenu u Elez Hanu, sa ciljem da se utvrdi profil otpadaka, zatim izvor otpadaka kao i protoci i količine otpadaka.

Nakon preporuka na alatu AMN, određeni tim je sakupio jedinice uzoraka iz predodređenih zona na dan intervala za redovan susret. Stanovništvo nije prethodno obavešteno za studiju na terenu, kako bi se izbeglo njegovo ponašanje za stvaranje otpadaka.

2.1. Sakupljanje uzoraka otpadaka i procedure klasifikacije

Sakupljanje uzoraka u opštini Elez Han izvršeno je u periodu februar-mart 2011 godine.

Treba istaći činjenicu da ni u jednoj od opština koje su subjekti naše studije nema kontejnere za otpatke postavljene u određenim mestima. Porodice uporebljavaju plastične kese za njihove otpatke i u određenim danima u toku nedelje (obično tri puta nedeljno) iznose svoje otpatke ispred njihovih kuća. U slučajevima mnogih stanova kao i u ruralnim zonama, bilo je nestandardizovanih sakupljača. Dakle, otpaci su prikupljeni kod nekoliko porodica, kako bi se mogao uzeti uzorak od 1.1 m³. Svaki sakupljeni uzorak etiketiran je jedinstvenom šifrom identifikacije preporuke.

Foto 2: Sakupljanje uzoraka otpadaka u opštini Elez Han, februar-mart 2011, slike su snimljene od Shkipe Deda-Gjurgealo

Podela uzorka koja odgovara grupama materijala izvršena je upotrebom uputstva za klasificiranje iz metodologije alat AMN: 12 glavnih kategorija otpadaka i 23 srednjih kategorija otpadataka, koje su prikazane u dolenavedenoj tabeli.

Tabela 1: Grupe materijala otpada

Primarna kategorija otpadaka	Sekundarna kategorija otpadaka
Organski	Biodegradirani otpaci iz kujni/restoranata Biodegradirani otpaci iz vrtova/parkova
Drvo	Drvo
Hartija i karton	Paketi od hartije/kartona Hartije/karton, bez paketiranja
Plastika	Paketi Neupakovano
Guste plastične flaše / tegle(paket)	
Qelqi	Stakleno posuđe, jasno Stakleno posuđe zapaketiranje, kava Stakleno posuđe za paketiranje, drugo Razno neupakovano, staklo
Tekstil	Tekstil
Metali	Paketi Neupakovano
Opasni kućni otpaci	Baterije/akumulatori Opasni otpaci, razno
Složeni proizvodi	Sastav/složena paketiranja Sadržina/složena, Neupakovano Električni otpaci i električna oprema (EOEO)
Inertni	Inertni
Ostale kategorije	Ostale kategorije
Kazne	10 mm frakcija sita

Foto 3: podela frakcija otpadak, opština Elez Han, mart-april 2011, slike snimlene od: Shkipe Deda-Gjurgealo

2.1. Ocena i analiza otpadaka u opštini Elez Han

2.1.1. Analize otpadaka u opštini Elez Han

U opštini Elez Han mi smo odlučili da urbanu zonu podeljimo u četiri dela (zasnovano na izvore različitih otpadaka), takođe obuhvativši i dva sela. Dakle, ukupni broj lokacija iznosio je 6, i to sa dva ponavljanja(jedan uzorak u toku dana u nedelji i jedan uzorak na kraju nedelje). Ukupna neto težina uzoraka iznosila je 872,5 kg.

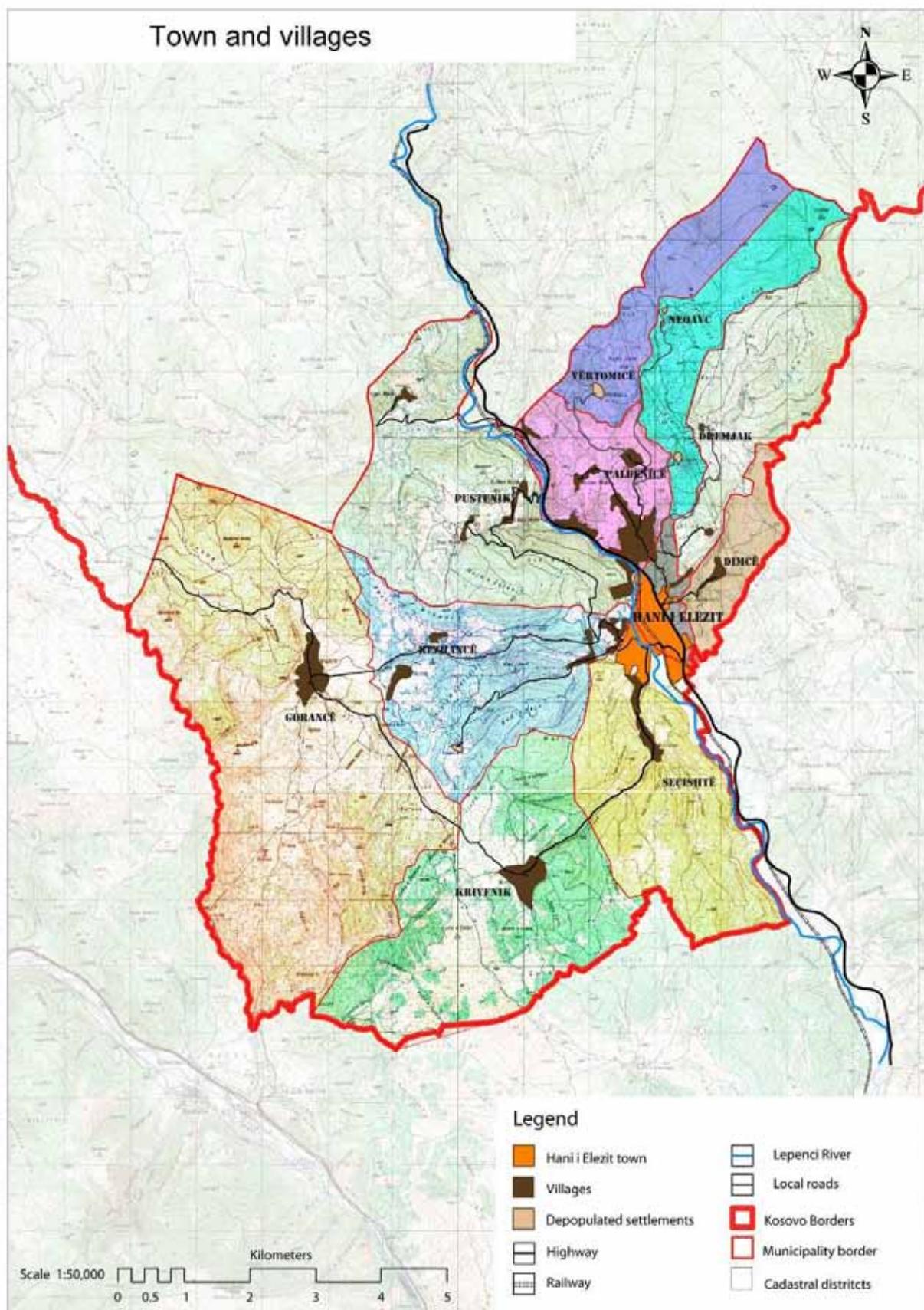
Lokacija 1. Periferna zona – Sećište. Ono ima 1,074 stanovnika, delimično radi u poljoprivredi i stočarstvu. Prikupljanje otpadaka je na nedeljnoj osnovi. Kompanija za prikupljenje otpadaka nije ponudila kontejner, tako da se upotrebljavaju nestandardizovani kontejneri.

Lokacija 2. Ruralna zona – Paldenica, to je selo koje se bavi poljoprivrednim radovima i farmerstvom. Prikupljanje otpadaka je na nedeljnoj osnovi. Broj stanovnika iznosi 1,876. Kompanija za Prikupljanje otpadaka nije ponudila kontejner, tako da se upotrebljavaju nestandardizovani kontejneri.

Lokacija 3. Zona grada, kolektivne zgrade. Prikupljanje otpadaka vrši se svaka dva dana. Nema kontejnere u upotrebi, funkcioniše sistem sa plastičnim kesama – od vrata na vrata.

Lokacija 4. Zona grada, Individualne kuće i dom zdravlja. Prikupljanje otpadataka vrši se na svaka dva dana. Nema kontejnera u upotrebi, funkcioniše sistem sa plastičnim kesama – od vrata na vrata.

Lokacija 5: Zona grada, individualne kuće.

Karta 1: Katastarske zone opštine Elez Han, izvor: Opštinski Razvojni Plan 2010 – 2025 g.

2.2.2. Rezultati uzoraka za Elez Han

Në tabelën e mëposhtme janë prezantuar detajet e mostrave të mbeturinave në kilogram (kg) në vendet e veçanta të grumbullimit në Han të Elezit, duke përfshirë numrin e familjeve dhe numrin e përafërt të banorëve.

Sasia e mostrave të mbledhura është paraqitur në kg.

Opština	Težina uzorka (Kg)							
	HANI I ELEZIT							
Lokacija	Br. kuća	Broj stanovnika	Učestalost prikupljanja	14.03.2011	15.03.2011	17.03.2011	21.03.2011	Mesatarja (Kg)
Sećište	11	57	Nedeljno	144.5			92.1	118.3
Paldenica	9	46	Nedeljno		83.7		77.6	80.7
Hani i Elezit 1	40	240	Svaka dva dana			117.9	110.7	114.3
Hani i Elezit 2	na	na	Svaka dva dana		25.5		15.2	20.4
Hani i Elezit 3	40	240	Svaka dva dana	98.1		107.2		102.7

Tabela 2: Odabране lokacije u Elez Hanu za uzorce otpadaka

2.3. Sastav otpadaka u Elez Hanu

Analize sastava otpadaka u uzorcima otpadaka u pet lokacija Elez Hana pokazale su da su 35% od ukupnog obima otpadaka organske. Mnogi pokazatelji, gotovo 20%, pripada higijenskim proizvodima (pampersi/pelene) a zatim slede ostali proizvodi i plastika. Zbir dve reciklirajućih frakcija metala i stakla učestvuju sa manje od 2%.

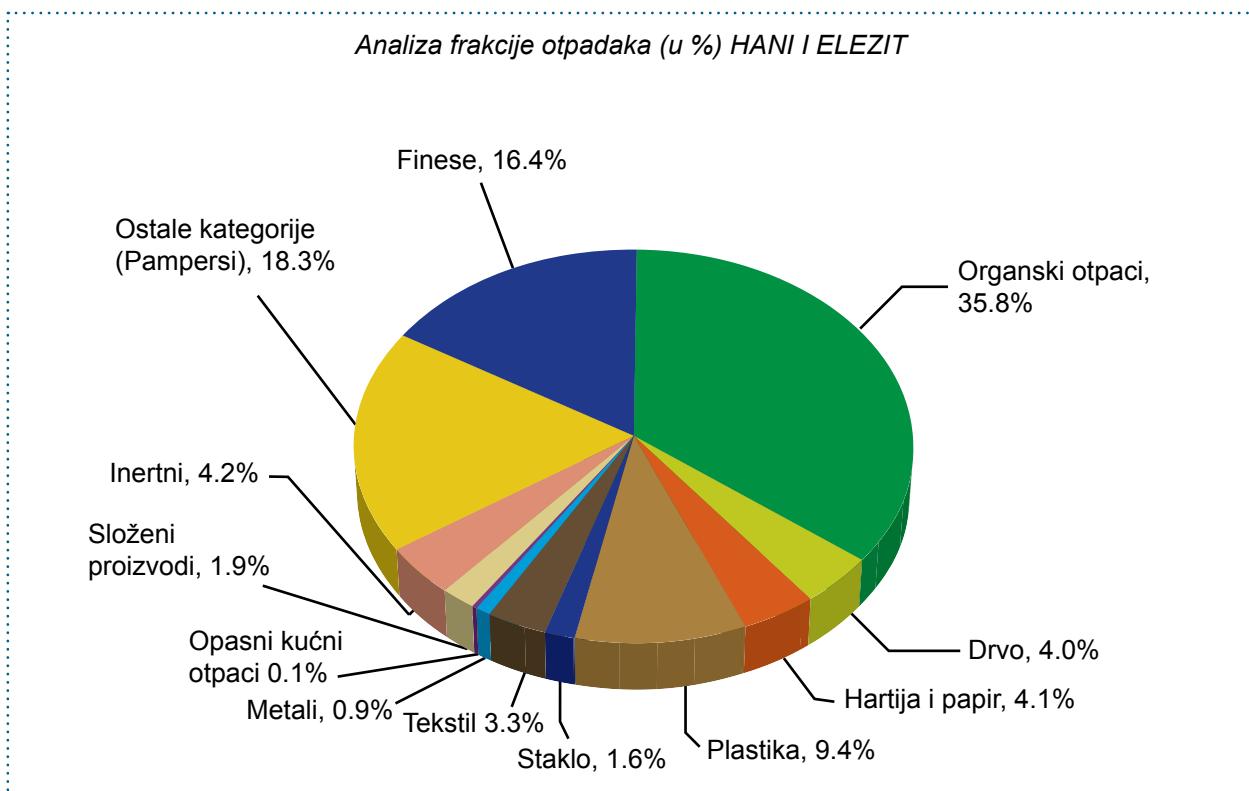

Figura 4: Analiza frakcije otpadaka (u %) u Elez Hanu, istraživanje mart-april 2011.

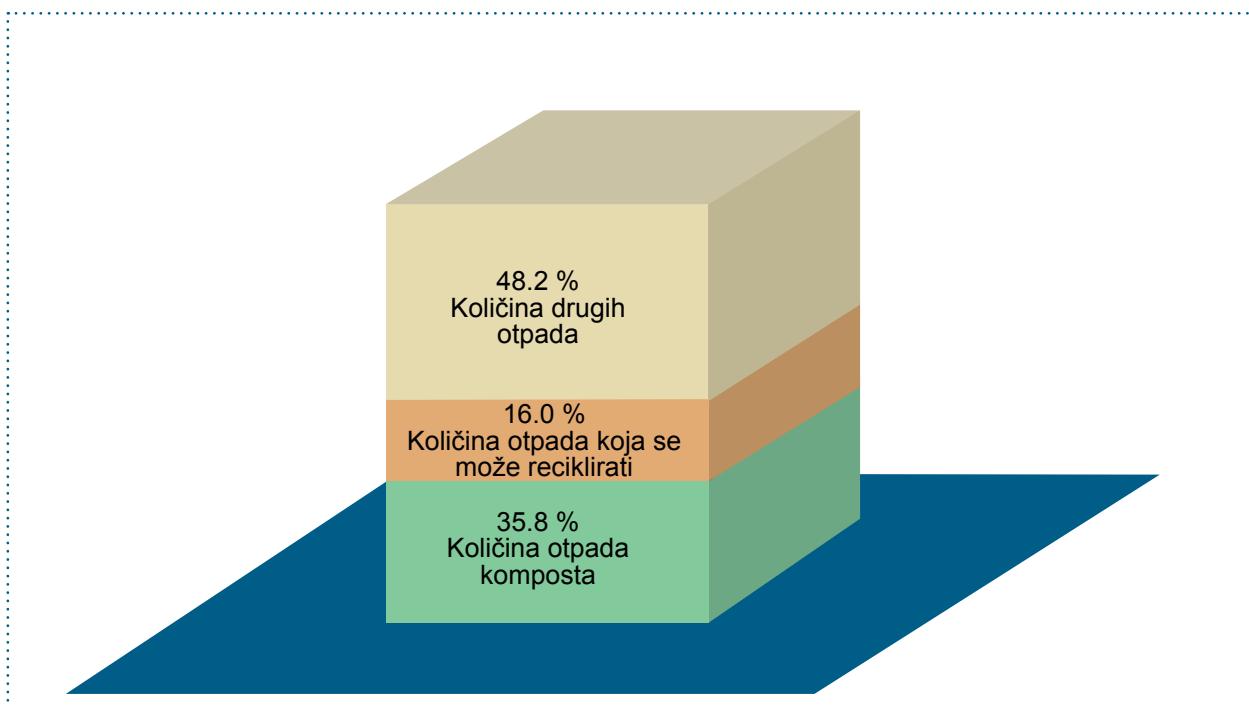

Figura 5: Količine komunalnih čvrstih, reciklirajućih i složenih otpadaka u Elez Hanu istraživanje mart-april 2011.

2.4. Zaključci sa studija na terenu

Rezultati naše ankete na terenu pokazuju da od ukupno sakupljenog obima količine uzorka frakcija reciklirajućih otpadaka(papir, staklo, plastika) i frakcija složenih organskih otpadaka predstavljaju 51% u Elez Hanu. Ovo pokazuje da se količina otpadaka koja stiže na licu mesta može osetno smanjiti podelom otpadaka kao i unošavanjem smeća u ruralnim zonama.

Nizak procenat metala u kućnim otpacima (manje od 2%) rezultira iz razloga što se od aluminijuma na široko sakupljaju (mada ne na organizovan način), obzirom da je ovo korisna aktivnost sa dobiti.

U toku naših analiza otpadaka primećeno je prisustvo jedne velike količine pampersa/pelena, i to do 18%. Ovo ima veliki obim, ali nema mogućnosti za recikliranje, ponovnu upotrebu i smanjenje.

Aktuelni sistemi prikupljanja otpadaka u Elez Hanu ne pokrivaju sva sela što se tiče pružanih usluga, pa niti kompanija koja je osnovana u skladu sa zakonodavstvom na snazi.

Jedno od glavnih poteškoća za sadašnju a i za neku buduću kompaniju u prikupljanju otpadaka u Elez Hanu je razdaljina od 60 km od ove opštine do regionalne deponije, što povećava njihovo operativno koštanje.

2.5. Tretiranje otpadaka

Niko ne može govoriti o jednom realnom tretiranju otpadaka na Kosovu, jer dosadašnje inicijative i zalaganja nisu dala rezultate.Tretiranje otpadaka na Kosovu je još uvek u prvim koracima razvoja, još je u vidu samoinicijativa, ali je simbolično i beznačajno. U stvari, tretiranje otpadaka je jedan složen i skup proces. Ovo umnogome utiče na smanjenje preostalih količina otpadaka za deponije. Nema velikih projekata koji se bave tretiranjem otpadaka kojii su do sada prošli na Kosovu, ali su uočljive manje privatne inicijative u nekim lokalitetima, što je ipak ohrabrujuće za buduće inicijative. U sklopu ovoga, možemo navesti recikliranje plastike u Orahovcu i Mitrovici, zatim sakupljanje hartije u Zrzu, Lipljanu, Kosovom Polju, Prizrenu i Prištini, sakupljanje i recikliranje stakla u Suvoj Reci, sakupljanje raznih metala u mnogim centrima na Kosovu (Priština, Ferizaj, Lipljane, Mitrovica, Đakovica, Peć, Janjevo, Podujevo itd.). U posljednje vreme uočene su neke inicijative za taloženje u nekoliko centara na Kosovu, a posebno valja istaći centar u Klini.

Figura 6: Tretiranje i skladištenje otpadaka u Elez Hanu 2011.

2.6. Skladištenje otpadaka

Elez Han ima pravo da upotrebljava prenosnu stanicu otpadaka u Ferizaju. Ukupni kapacitet iznosi 50.000 m³, dok mesečni kapacitet 2.500 tona. Prenosna stanica služi stanovništvu od 210.120 stanovnika odnosno opština: Ferizaj, Štimlje, Kačanik i Elez Han.

POGLAVLJE 3 - DEO PLANIRANJA

3.1. Nagomilavanje i sastav otpadaka

Pružane usluge za prikupljanje otpadaka od strane postojećih kompanija pokrivaju oko 25% porodica u opštini i 80% cele teritorije. Nema zvaničnih podataka o količini i sastavu prikupljenih otpadaka. Ipak, izvršena je jedna analiza uzorka i sakupljenih podataka o prikupljenim otpacima. Zasnovano na prikupljene podatke, omogućena je procena ukupne količine stvorenih otpadaka u Elez Hanu kao i sastav prikupljenih otpadaka, koja je potrebna za integrisano planiranje sistema administriranja čvrstih otpadaka.

Uzorci su uzeti u obzir iz analiza i oni se odnose na izvršena prikupljanja u martu 2011 godine u Elez Hanu, odnosno u Sečištu, Paldenici i Elez Hanu. Proseci prikupljanja podeljeni su prema broju usluženih stanovnika, tako da je stvaranje dnevnih otpadaka po osobi na nivou opštine procenjeno da iznosi 0.25 kg/po osobi. Donja tabela prikazuje procene nivoa generisanja upotrebljenih otpadaka u ovom izveštaju.

Prikupljanje otpadaka	
Stanovništvo	9,389
Kuće	1,449
Vrednost dnevno prikupljenih otpadaka po osobi(kg)	0.25
Vrednost mesečno prikupljenih otpadaka po osobi(kg)	7.49
Vrednost mesečno prikupljenih otpadaka (Tone)	70
Vrednost godišnje prikupljenih otpadaka (Tone)	856

Godišnja procena stvorenih otpadaka u Elez Hanu iznosi 856 Tone. Informacije o sastavu ove opštine su suštinske za planiranje procesa tretiranja otpadaka. Zasnovano na raspoložive industrije kao i na ostale aktivnosti biznisa u opštinama, sastav otpadaka je vrlo različita. Donja tabela prikazuje sastav otpadaka u Elez Hanu po utvrđenim kategorijama kategorijama od strane Ministarstva za Okolinu i Prostorno Planiranje i iste upoređuje sa izveštenim brojkama na Kosovu u "Aktuelno stanje otpadaka na Kosovu u Elez Hanu 2008 g.", izdato od Kosovske Agencije za Zaštitu Okoline.

Sastav otpadaka		
Kategorija	Kosovo	Elez Han
Organski otpaci (kujne i vrtovi)	35.30%	35.78%
Qelq	21%	11.82%
Drvo	11.00%	14.18%
Otpaci od plastike (flaše i paketi)	9.40%	9.37%
Metali	9.30%	11.14%
Tekstil	8.20%	13.51%
Hartija i karton	4.60%	4.11%
Opasni kućni otpaci	1.20%	0.09%

3.2. Plan Delovanja za menadžiranje otpadaka

Ovaj deo predstavlja jedan sveobuhvatni plan delovanja za one opštine koje imaju za cilj da isti i naprave i koje smeraju da to urade. Prepostavke i rezultati što se tiče dobiti i istrajnosti kompanije za menadžiranje dati su u finansijskoj analizi u aneksu 1.

3.2.1 Osnovne prepostavke

1. Opština je odlučila da osnuje jedno javno preduzeće kao mehanizam za menadžiranje u otklanjanju otpadaka.
2. Opština će pružati usluge za prikupljanje otpadaka od vrata na vrata za porodice i biznise, upotrebivši plastične korpe od 120 L za sakupljanje otpadaka.
3. Opština će obezbediti korpe za otpatke, i to po jednu takvu korpu za svaku porodicu ili biznis.
4. Tretiranje otpadaka (recikliranje) ne smatra se početnom uslugom (vidi nameru 1.3).
5. Prikupljeni otpaci poslaće se u prenosnoj stanici u Uroševac, dok se ne napravi jedno pogodnije mesto (opština neće uzeti u obzir neku posebnu deponiju za trenutno).

Opšta težnja i (specifične) namere

Opština će obezbediti da su usluge za otklanjanje čvrstih otpadaka ponuđene najmanje 90% stanovništva(stanovanja i biznisi) za period od 3 godine od datuma početka plana u 2012 godini.

Ciljevi

- 1.1 Opština će kupiti i obezbediti potrebna sredstva i kontejnere, onako kako je to opisano u finansijskoj analizi(vidi aneks finansijske analize u planu).
- 1.2. Opština će ustanoviti jedan mehanizam za finansiranje te za procedure oko prikupljanja radi obezbeđivanja fondova koji su na raspolaganju kao i potrebna prikupljanja koja su izvršena.
- 1.3. Opština će pratiti jedan kurs za obuhvatanje recikliranja, kao i druge efikasne mere, kao što to zahtevaju ekonomski uslovi.
- 1.4. Opština će stvoriti jedan program za osvećivanje građana radi sticanja maksimalnog razumevanja oko težnji i ciljeva(vidi aneks o osvećivanju građana za plan).

Pokazatelji

Za cilj #1.1: Opština će nabaviti i potom punuditi potrebna vozila i kontejnere, kako je predviđeno u finansijskoj analizi.

- **Pokazatelj #1.1.1** - Identifikacija izvora finansiranja za kapitalne troškove biće kompletirana i izložena za izveštavanje pred opštinskom skupštinom do decembra 2011 godine.
- **Pokazatelj #1.1.2** - Plan za raspodelu kontejnera u Elez Hanu u toku 2012 godine biće usvojen na opštinskoj skupštini Elez Hana u decembru 2011 godine na osnovu preporuka radne grupe. (Svaka rata za opremu iz jednog plana za uzimanje kamiona i konterjnera biće usvojena od strane gradske skupštine u Elez Hanu shodno budžetskim odredbama)
- **Pokazatelj #1.1.3** - Opština će svake godine razvijati i razmatrati putnu infrastrukturu radi obuhvatanja u planu i rasporedu za prikupljanje, u sklopu rasta stanovništva i opštih kretanja. Shodno pokazatelju 1.4.1, informacije će se redovno prenosi kod građana.
- **Pokazatelj #1.1.4** - Opština, pored redovnog planiranja opisatom ovde pod 1.1.3, utvrdiće jedan plan za prikupljanje neredovnih otpadaka(za suvišne materijale i opasne otpatke); Prikupljanje će se obavljati kod svih porodica i biznisa. U vezi sa time biće napravljen jedan poseban sporazum

sa zonama koje su na raspolaganju za otklanjanje tih otpadaka.

- **Pokazatelj #1.1.5** - Skupština opštine preći će jedan zakon koji zabranjuje prenos materijala čvrstih otpadaka od nekog drugog, osim subjekata koji su licencirani kao i da obezbedi usvajanje sistema za posebno otklanjanje, kao što su gređevinski otpaci sa licenciranim ugovaračima.

Za cilj #1.2 - Opština će ustanoviti jedan finansijski mehanizam kao i procedure za prikupljanje kako bi se obezbedila da su fondovi na raspolaganju i da je učinjeno valjano prikupljanje.

- **Pokazatelj #1.2.1** - Skupština opštine prilikom usvajanja budžeta utvrdiće za svaku godinu tarifu za prikupljanje čvrstih otpadaka, koja treba da bude u skladu sa Zakonom Republike Kosovo.
- **Pokazatelj #1.2.2** - Skupština opštine svake godine će utvrditi raspodelu fondova, u skladu sa potrebama javne kompanije i sa opštinskim budžetom u toku procesa usvajanja budžeta.
- **Pokazatelj #1.2.3** - Skupština opštine će osnovati jedan mehanizam za skupljanje taksi od prikupljanja čvrstih otpadaka, kako bi se obezbedilo potpuno prikupljanje, tako što će se isti imati ostvariti ne kasnije od juna 2012 godine.
- **Pokazatelj #1.2.4** - Skupština opštine će osnovati jedan poseban fond za održavanje i raspodelu fondova za održavanje, opravku i zamenjivane delova, čiji je izvor obuhvaćen u godišnjim čvrstim otpacima koji se ima ostvariti u isto vreme sa početkom plana

Za cilj #1.3 - Opština će slediti jedan kurs radi obuhvatanja pitanja recikliranja onako kako to zahtevaju ekonomski uslovi

- **Pokazatelj #1.3.1** - Predsednik opštine će svake godine odrediti jednu komisiju koja će istraživati posljednje napretke u recikliranju u Republici Kosovo, a pri tome će sastavljati izveštaj za opštinsku skupštinu o ostvarivosti i želji za zalaganjem oko ove delatnosti.
- **Pokazatelj #1.3.2** - Razmatranje komisije za recikliranje blagovremeno će se izveštavati o obzirima za novi budžet kao i o tome kakve će sve delatnosti preduzeti opština u pravcu poboljšanja tretiranja čvrstih otpadaka, obezbedivši se da je to u dobrobitnom interesu za okolinu ka i za fiskalni glas za opštinski budžet.
- **Pokazatelj #1.3.3** - U cilju promovisanja efikasnosti, predsednik opštine će svake godine odrediti jednog pojedinca ili komitet koji će istraživati fiskalne i operacijske potencijale za među-opštinsku saradnju u polju prikupljanja čvrstih otpadaka, njihovog tretiranja ili skladištanja. Individualno ili bilo od strane komiteta izradiće se izveštaj i to ne kasnije od tri meseca pre i uoči svakog ciklusa priprema za budžet.

Za ciljeve #1.4 - Opština će početi sprovođenje programa za osvešćivanje građana za sticanje maksimalnog razumevanja za postavljene namere i ciljeve.

- **Pokazatelj #1.4.1** - Opština će, uz nadgledanje ureda predsednika kao i kancelarije za odnose sa javnošću, razvijati i primenjivati jedan program o maksimalizaciji i osvešćivanju građana na poboljšanju menadžiranja čvrstih otpadaka koji se ima sprovesti najmanje dva meseca pre realizacije plana.
- **Pokazatelj #1.4.2** - Predsednik predlaže članovima konsultativnog saveta građana za usvajanje na opštinskoj skupštini određivanje minimum jednog predstavnika iz svakog naseljenog centra, a koji će redovno izveštavati o efektivnosti programa za menadžiranje čvrstih otpadaka i ujedno nuditi svoja zapažanja i primedbe za poboljšanje.
- **Pokazatelj #1.4.3** - Kao deo programa za osvešćivanje građana opštine, gore navedeni će preduzimati i ohrabrvati mere za smanjivanje količine paketiranih biodegradirajućih otpadaka kao i za paketiranje komunalnih otpadnih materijala (n.pr.: podsticanje vlasnika radnji za smanjivanje potrebe plastičnih kesa.)

Zabeleška: Planu za menadžiranje otpadaka priložen je i Aneks 1 – finansijski plan, koji sadrži jedan detaljan plan o koštanjima i dobitima koje će opština imati osnivanjem javnog komunalnog preduzeća ili kompanije, kako je to predviđeno ovim planom i Aneksom 2 – koji savetuje opštini kako da sproveđe kampanju za osvešćivanje građana.

ANEKS 1 – OPERATIVNI PLAN I FINANSIJSKA ANALIZA

Ova sekcija izlaže jedno analiziranje za pružanje usluga menadžiranja otpadaka u opštini Elez Han. Očekivanja, rezultati i kalkulacije tarifa i istrajnosti kompanija za menadžiranje prikazani su za svaki mogući scenarij.

Radna grupa angažovana oko planiranja sistema menadžiranja otpadaka došla je do zaključka da će usluge pružati jedna opštinska javna kompanija.

Koštanje pružanja usluga za menadžiranje otpadaka sastoji se od operativnih koštanja kao i koštanja svake potencijalne investicije koja se zahteva za pružanje jedne takve usluge. Nakon što će javna kompanija pružiti usluge, nije predpostavljena marža dobiti, iako stvoreni prihodi treba da pokrivaju operativna koštanja. Ovaj izveštaj teži da ponudi uputstvo na nivou potrebnih tarifa koje se treba sakupiti, te kako bi se pokrili koštanja pruženih usluga.

Zasnovano na raspoložive podatke kao i na predloženi operativni plan za menadžiranje otpadaka, u nastavku će se izložiti najznačajnije tačke operativnog plana:

Usluga prikupljanja "od vrata na vrata" obavlja se kombinovano sa metodama javnog prikupljanja uz upotrebu 2 tehnoloških mašina i jedne manje mašine za prikupljanje u cilju skupljanja otpadaka stavljениh u plastičnim kantama (120 L) i u kontejnerima (1100 L).

- Usluga za prikupljanje "od vrata do vrata" kombinovana je metodama javnog prikupljanja uz upotrebu 1 tehnološke mašine radi prikupljanja sakupljenih otpadaka u plastičnim korpama za otpatke (120 L) i u kontejnerima (1100 L).
- Prikupljeni otpaci će se poslati u prenosnoj stanici u Ferizaju, a kasnije u regionalnoj deponiji u Gnjilanu

Odlučujući faktori

Najznačajniji faktori za sistem menadžiranja otpadaka koji su postavljeni od strane radnih grupa koji direktno utiču na utvrđivanje tarifa i koštanja nabrojani su u nastavku:

- Usluga od vrata na vrata za svaku porodicu uz korišćenje kontejnera za otpatke (120 L),
- Metodi javnog prikupljanja korišćenjem kontejnera (1100 L),
- Istočar na prenosnoj stanici u Uroševac,
- Tretiranje otpadaka NE uzima se u obzir u ovoj fazi,
- Usluge prikupljanja otpadaka da se ponude od jedne komunalne javne kompanije,
- Usluge treba obezbediti za sve porodice.

Usluge od vrata na vrata pružaju se uz korišćenje plastične korpe za otpatke od 120 L, koje obezbeđuje kompanija. Broj plastičnih korpi za otpatke određen je za svaku porodicu, uz procenu prikupljanja otpadaka za porodicu kao i kapaciteta ponuđenih korpi. Jedna korpa za otpatke/smeće predpostavlja se da može imati kapacitet od 56 kg otpadaka. Određivanje broja plastičnih korpi za svako selo urađeno je korišćenjem procenjenog broja porodica u selu. Osim sela Dramjak i Pusenik, sva ostala sela će se pokrivati uslugama još na početku funkcionisanja ove kompanije.

Donja tabela prikazuje procenjeno prikupljanje otpadaka u kg/danu za svako mesto, zatim broj plastičnih korpi koje će se ponuditi u ovim mestima, u smislu gore navedenih kriterijuma i učestalosti.

Stvaranje otpadaka, planiranje kontejnera za otpatke kao i učestalost

Mesto	Br. Stanov	Br. Porod	Stvaranje otpadaka (kg/dana)	Otkupne tačke (pri-kup.)	Br. kontejnera	Plastične kese (120L)
Hani i Elezit	3,749	578	936.27	10	19	679
Učestalost						
Dimce	215	33	53.58	-	-	33
Dramjak	49	7	12.35	-	-	
Gorance	957	147	239.02	-	-	147
Krivenik	306	47	76.41	-	-	47
Necavc	-	-	-	-	-	-
Paldenice	1,750	270	437.03	4	8	270
Pustenik	612	94	152.82	-	-	
Rezhance	749	115	187.07	-	-	115
Secishte (Novo Naselje)	1,002	154	250.20	4	8	154
Učestalost						
Total	9,389	1,445	2,345	18	35	1,445
Jednom u nedelji						

Metod prikupljanja je fleksibilan, tako da se privatni individualni kontejneri mogu ponuditi ukoliko se traže, uz upotrebu i tehnološkog vozila. Kasnije će se otpaci prebaciti na mestu prenosa u Urosevac. U nastavku ćete pronaći kartu koja prikazuje puteve/ulice i tačke prikupljanja kao i vreme prikupljanja.

Operacionalna i investiciona koštanja

Kostot operative tē kompanisë pér menaxhimin e mbeturinave përbëhen nga një numër i i shumëlojshëm komponentesh. Secila prej komponenteve është përshkruar më poshtë dhe janë paraqitur supozimet e përdorura në llogaritje.

Raspored prikupljanja i prevoz

Glavno koštanje koje treba menadžirati pažljivo je koštanje prevoza. Prosečna prepostavljena i uračunata razdaljina obuhvata koštanja naftnih derivata i mašinskih ulja. Podaci o razdaljinji uzeti su od prikazane karte.

Dole navedena tabela prikazuje prosečnu razdaljinu.

Putni raspored i obračun razdaljine

km	Putevi u opštini	Prevozi do Deponije	UKUPNO
Ponedelja	33.00	40.00	73.00
Utorak	8.00	40.00	48.00
Sreda	20.00	0.00	20.00
Četvrtak	14.00	40.00	54.00
Petak	0.00	0.00	0.00
Subota	8.00	40.00	48.00
Nedelja	0.00	0.00	0.00
Dnevni prosek	11.86	22.86	34.71
Mesečni prosek	355.71	685.71	1041.43

Približna mesečna razdaljina sa 1,041.43 km povećava se do 1,200 km mesečnog putovanja sa vozilima sa ciljem da se izmeri koliko goriva ona troše dok rade na prikupljanju otpadaka u određenim lokacijama (u cilju kalkulisanja). Pretpostavlja se da tehnološka vozila troše 40 litara za 100 km. Pretpostavlja se takođe da će ista vozila potrošiti oko 1.5 litara ulja, dok se pretpostavlja da cena po jednom litru derivata iznosi 1.35 Eura.

Sledeća tabela prikazuje otprilike koštanje prevoza, koristeći gore istaknute prepostavke.

Koštanje prevoza

Materijali	Litar	Cena po jedinici	Mesečni total
Derivati (1000km prevoza i zbir vremena/ 40 litara za 100 km)	480	€ 1.35	€ 648
Ulja (1.5 litara za 100 km)	18	€ 3.50	63
Ukupno mesečno koštanje (EUR)			711

Održavanje i amortizacija

Jedno od najznačajnijih komponenti obuhvata održavanje i amortizaciju vozila i potrebnih korpi radi obezbeđivanja usluga za menadžiranje otpadaka.

Dole navedena tabela prikazuje neophodna sredstva kao i ponovljene troškove ovih sredstava.

Kupovina i održavanje tehnoloških kamiona

	Vrsta	Ko-mada	Cena po jedinici	Ukupno
Kamion za sakupljanje otpadaka (8-10tone)	Sredstva	1	30,000	30,000
Održavanje vozila (7 %)	Koštanje		2,100	2,100
Amortizacija vozila (5%)	Koštanje		1,500	1,500

Što se tiče normi za održavanje i amortizaciju obično se koriste norme iz izveštaja o sistemima menadžiranja otpadaka.

Jedna druga komponenta troškova je ponuda plastičnih korpi za otpatke za svaku porodicu od strane kompanije za menadžiranje otpadaka. Ovo obuhvata koštanje kupovine korpi, njihovo održavanje, zatim za amortizaciju kao i maziva koja se upotrebljavaju za dezinfekciju, prilikom prikupljanja otpadaka iz ovih mesta.

Dole navedena tabela prikazuje procenu ovih operacionih koštanja.

Prikupljanje otpadaka sa sabirnih tačaka gomilavanja otpadaka

	Vrsta	Jedinice	Cena	Total
Boje za dezinfekciju	Koštanje			200
Kupovina kontejnera 1100 l	Sredstvo	35	200	7000
Kupovina korpi/kontejnera za održavanje (120 L)	Sredstvo	1,445	25	36,125
Održavanje korpi za otpatke (7%)	Koštanje		490	490
Amortizacija korpi za otpatke (5%)	Koštanje		350	350
Održavanje korpi za otpatke (2%)	Koštanje		723	723
Amortizacija korpi za otpatke (20%)	Koštanje		7,225	7,225
Kupovina plastičnih kesa za otpatke (120 L)	Koštanje	75,140	0.08	6,011

Radna snaga

Jedna druga komponenta je koštanje radne snage. Pretpostavlja se da će zapošljeni prikupljati otpatke dva puta u nedelji u Elez Hanu i jedan put u nedelji u drugim mestima, uz pražnjenje i čišćenje kao i održavanje korpi za otpatke, a takođe i samih ulica. Zatim će otpatke prevoziti kada se kapacitet napuni za na prenosnu stanicu otpadaka u Ferizaju.

Dole navedena tabela prikazuje procenjene troškove potrebnog rada za pružanje usluga.

Radna koštanja (bruto)	Jedinice	Mesec plata	Total
Plata menadžera	1	400	400
Plata financiera i knjigovođe	1	350	350
Prikupljanje/gomilavanje (1x3)	1	350	350
Čišćenje	6	275	1,650
Total			3,300

Totalne plate su vise od 1,850 eura mesecno.

Tarifa deponije/mesta istovara

Obzirom da opština nema deponiju ili prenosnu stanicu za otpadke, kompanija treba da plaća tarifu za skladištenje otpadaka. Pretpostavljeno plaćanje je uračunato na 6,5 eura po tonu otpadaka. Ovo je procenjeno da košta kompaniji oko 5.500 eura godišnje osnivajući se na približne iznose godišnjih otpadaka prikupljenih od strane opštine

Zbir operativnih koštanja

Ukupna godišnja operativna koštanja kompanije prikazana su na donjoj tabeli.

Koštanje	Iznos
Radnici	22,200
Amortizacija	9,075
Ulja za dezinfekciju	200
Kupovina plastičnih kesa	6,011
Vodarina	224
Električna energija	1,120
Održavanje	3,313
Derivati	8,532
Troškovi deponije	5,563
Pošta, Telefon, Internet	600
Zakupnina	-
Troškovi banke	200
Ostali troškovi	1,200
Ukupno operativno koštanje	58,238

Sažetak i zbir investicionih koštanja

Imajući u vidu da je osnovana jedna nova kompanija u cilju obezbeđivanja usluga, početne investicije u fiksnim assetima su potrebne u vidu početnih koštanja. Međutim, korišćene pretpostavke u scenaru koji se imao u vidu ovde – su da će objekti kao što su zemljište i zgrade biti obezbeđeni od opštine bezplatno, pa stoga investicije spadaju samo na motorna vozila, mašineriju i ostala operacionala sredstva.

Asetet	Jedinica	Cena	Total
Kamion za otpadke (8-10 tone)	1	30,000	30,000
Kupovina kontejnera (1100 L)	35	200	7,000
Kupovina kontejnera (120 L)	1,445	25	36,125
Kompjuter	2	1,000	2,000
Ostala oprema za kancelariju		3,000	3,000
Ukupna potrebna investicija			78,125

Opština je već kupila kamione za prikupljanje otpadaka, dok je "Caritas" takođe podario 390 kontejnera kao što su izloženi u nastavku:

Već kupljeno	Jedinica	Cena	Total
Kupovina kamiona	1	30,000	30,000
Kontejneri (120 L)	390	25	9,750

Stoga, početničkoj/novoj javnoj kompaniji potrebna su sledeća sredstva da bi bila u potpunosti funkcionalna onako kako treba:

Investirati	Jedinica	Cena	Totali
Kupovina kontejnera (1100 L)	35	200	7,000
Kupovina kontejnera (120 L)	1,055	25	26,375
Kompjuteri	2	1,000	2,000
Ostala oprema za kancelarije	-	3,000	3,000
Ukupna potrebna investicija			38,375

Tarife službi za menadžiranje usluga u polju otpadaka

Cilj kompanije za menadžiranje otpadaka jeste da stvori jednu strukturu tarife koja omogućava jedan samo-istrajan sistem, pokrivajući operativne troškove pružanja usluga i dozvoljavajući da se prekoračeni iznosi na ovom nivou koriste za poboljšanje usluga prema građanima. Problemi kojim se suočavaju aktuelno su dvostruki. Pod jedan, samo 25% porodica koristi usluge i kao drugo, samo 20% njih plaća za pruženu uslugu. Opština smera da nudi usluge za 90% porodica i biznisa u periodu od sledećih pet godina.

Ipak, nivo tarife usluga je obračunat upotrebitviji pune troškove, kao kada su usluge pružane svim porodičnim ekonomijama i biznisima. Tarifa usluga je razlika između porodica, biznisa i institucija. Jedno opšte pravilo koje se koristi u sličnim studijama upućuje na odobravanje koštanja između ovih kategorija, i to 65% od porodica, zatim 32% od biznisa i 3% kod institucija.

Niže navedena tabela prikazuje rezultate odobrenih operativnih troškova između predloženih kategorija i uračunate tarife na bazi postojanog broja po kategoriji.

Koštanja usluge

Usluga	Odo-brenje	Br.	Pokrivanje koštanja		
			Mesečna tarifa	Godišnja tarifa	Total operac. koštanja
			EUR	EUR	Totali
					,58,237.63
Porodice	65%	1,445	2.18	26.20	37,854.46
Biznisi	32%	219	7.09	85.10	18,636.04
Institucije	3%	1	145.59	1,747.13	1747.13

Minimalna tarifa za pokrivanje operacionih koštanja za porodicu iznosi 2,18 €, dok za biznise 7,09 €.

Služeći svim stanovnicima doći će do osetnog rasta koštanja, koji se zatim mogu menadžirati ako je učestalost prikupljanja menadžirana na valjan način. Iz tog razloga, predlog je da se stanovnicima Elez Hana pružaju usluge dva puta nedeljno, dok u ostalim mestima jednom nedeljno.

Međutim, i ovo takođe treba da bude fleksibilno i treba dopustiti da se menja kada su realni podaci prikupljanja otpadaka na raspolaganju za kompaniju koja se bavi menadžiranjem. Vremenski rok za prikupljanje biće reklamiran putem medija kao i organizovanim kampanjama, čime će se smerati pridobijanje stanovnika urbanih sredina a takođe i stanovnika ruralnih sredina. Jedno vreme će se reklamirati otpaci koji se ne mogu prikupljati uz upotrebu plastičnih korpi, kao što su veći delovi drveta, elektronskog materijala, opasnih otpadaka itd. Ove vrste otpadaka biće sakupljeni korišćenjem tehnološkog motornog vozila, uporedo sa otvorenim manjim motornim vozilom.

Ukupna koštanja osoblja procenjena su da budu 2,900 € mesečno. Ovo obuhvata 5 radnika potrebnih za upravljanje i manevrisanje sa dvoje motornih vozila za prikupljanje.

Prevoz

Najznačajnije koštanje koje treba menadžirati kako treba je koštanje prevoza. Pružanje usluga za sve porodice osetno će porasti koštanje prevoza, pogotovo u nekim ruralnim mestima koja su teško dostupna i dostižna aktuelnim sredstvima prikupljanja. Predpostavljena je jedna prosečna razdaljina, te obračuni obuhvataju koštanja goriva i maziva po vozilu.

Donja tabela prikazuje približnu uračunatu mesečnu razdaljinu.

Razdaljina sakupljanja i učestalost

Ulica	Prosek razdaljine (km)	Mesečni prosek (km)
Ulica 1 (dva puta nedeljno)		
Hani i Elezit	15	520
Do Prenosne Stanice u Ferizaju	20	347
Ulica 2 (jednom nedeljno)		
Zapad		
HE - Režance - Gorance	15	130
HE - Pustenik	5	43
HE - Secište - Krivenik	15	130
Istok		
Hani I Elezit - Dimce	1.8	16
HE - Paldenica - Dremjak	8.5	74
Necavce		
Do Prenosne Stanice u Ferizaju	20	173
Ukupno		1,433

Približna mesečna razdaljina sa 1,433 km povećana je na 2,000 km, putujući svaki mesec sa dva tehnološka motorna vozila i istovremeno i sa manjim otvorenim motornima vozilima, pa je obračunato utrošeno gorivo dok se vrši prikupljanje otpadaka u određenim mestima. Tehnološko motorno vozilo predpostavlja se da pređe 2,000 km mesečno i da troši 40 litara za 100 km, dok se za malo vozilo predpostavlja da pređe 800 km mesečno i da troši 15 litara u 100 km. Predpostavlja se da se oko 65

litara goriva koristi kod obadva vozila, dok cena goriva po jednom litru predpostavlja se da iznosi 1.2 €. Niže navedena tabela prikazuje zблиžavanje koštanja prevoza korišćenjem gore opisatih predpostavki.

Materijal	Litara	Cena Po jedinici	Mesečni total
Gorivo (1000km + 1000km prevoz i sakupljanje/ 40 litara za 100 km)	800	1.2	960
KGorivo – malo vozilo ((800km)/15l za 100 km	120	1.2	144
Mazivo (1.5 litara za 100 km za obadva vozila)	64.47	3.5	226
Ukupna mesečna vrednost			1,330

Opis planiranja

Predložene tarife su uračunate na osnovu minimalnih tarifa za pokrivanje operacionih koštanja ukoliko su usluge pružane za sve porodice i biznise iznosile 3 € za porodicu i 9 € za svaki biznis. Faktori koji se uzimaju u obzir kada se planira stvaranje prihoda i operativnih troškova izledaju kako je u nastavku izloženo:

1. Broj porodica i biznisa u opštini (shodno opštinskom razvojnem planu),
2. Predviđeni godišnji rast stanovništva i biznisa(uzeto je da bude 1.1%, imajući u vidu i migraciju),
3. Broj porodica i biznisa aktuelno i predviđenja u obezbeđivanju pruženih usluga (početno predviđeno za oko 80%, ali što se može postepeno promeniti).
4. Različite takse/tarife između ove dve kategorije kao i prikupljanje ovih taksi(dalje, takse mogu se razlikovati između biznisa ili porodica ubuduće, ali u svakom slučaju uvek treba da pokrivaju odobrene operativne troškove).
5. Predviđeni godišnji rast kod operativnih koštanja (uzet da iznosi 5%).
6. Početna operativna koštanja u Elez Hanu su obračunata iz već obračunatih koštanja ako su pružene usluge za sva domaćinstva i biznise.
7. Predviđeni su finansijski zahtevi radi pokrivanja operativnih koštanja za pružene usluge.
8. Koštanje prevoza i kilometraže shodno posljednjem planu opštine (osvrnite se na kartu u dokumentu).
9. Troškovi obuhvataju koštanje kupovine plastičnih kesa za korpe otpadaka od 120 L.

Utvrđen je jedan jednostavni finansijski model koji bi bio upotrebljen u obračunu tarife za prikupljanje, zbirom faktura koje će se sakupiti ali koje se očekuju da se menjaju u toku sledećih godina. Početne kalkulacije tarifa i stopa pokrivanja teritorije izgledaju kako sledi:

	2013	2014	2015
Mesečna isplata od porodica	3	3	3
Mesečna isplata od biznisa	9	9	9
% usluženih porodica	90%	90%	90%
% sakupljanja	60%	60%	60%

Izlaganje o osnivanju komunalne javne kompanije očekuje se da poveća sakupljanje na 60%, dok će se broj usluženih porodica povećati na oko 90%, zajedno sa biznisima koji će se usluživati bez izuzetaka.

Model prikazuje uplate u gotovom novcu kao i u drugim oblicima, sa ciljem da kada se vrši finansiranje u gotovom novcu da se ima prostora da kompanija pokrije troškove za sledeće 3 godine.

Osnivajući se na planiranje faktora obračunavanja, sledeći pregled je planirano finansijsko izlaganje kompanije u Elez Hanu u toku prvih godina operiranja.

Niže navedena tabela prikazuje predviđanja o finansijskom položaju kompanije o komunalnom menadžiranju.

Finacijski pregled – prva godina

	egzis-tuese	Jan-13	Feb-13	Mar-13	Apr-13	May-13	Jun-13	Jul-13	Aug-13	Sep-13	Oct-13	Nov-13	Dec-13	2013	2014	2015
Ukupan broj porodica	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,449	1,465	1,481
Ukupan broj biznisa	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	221	224
Broj usluženih porodica	858	1,304	1,304	1,304	1,304	1,304	1,304	1,304	1,304	1,304	1,304	1,304	1,304	1,304	1,318	1,333
Broj usluženih biznisa	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	219	221	224
Ukupna Tarifa	5,883	5,883	5,883	5,883	5,883	5,883	5,883	5,883	5,883	5,883	5,883	5,883	5,883	70,600	71,376	90,843
Ukupna Zbirna Tarifa	3,676	3,676	3,676	3,676	3,676	3,676	3,676	3,676	3,676	3,676	3,676	3,676	3,676	44,107	44,573	56,253
Radnici	1,850	1,850	1,850	1,850	1,850	1,850	1,850	1,850	1,850	1,850	1,850	1,850	1,850	22,200	23,310	24,476
Amortizacija	756	756	756	756	756	756	756	756	756	756	756	756	756	9,075	9,529	10,005
Ulja za dez-infekciju	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	200	210	221
Kupovina plastičnih kesa	501	501	501	501	501	501	501	501	501	501	501	501	501	6,011	6,312	6,627
Voda	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	224	235	247
Struja	93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	1,120	1,176	1,235

Održavanje		276	276	276	276	276	276	276	276	276	276	276	3,313	3,478	3,652	
Derivati		711	711	711	711	711	711	711	711	711	711	711	8,532	8,959	9,407	
Troškovi Deponije		464	464	464	464	464	464	464	464	464	464	464	5,563	5,841	6,133	
Pošta, Telefon i Internet		50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	600	630	662	
Zakupnina		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Usluge za banku		17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	200	210	221	
Ostalo		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1,200	1,260	1,323	
Ukupna operac. koštanja		4,753	4,753	4,753	4,753	4,753	4,753	4,753	4,753	4,753	4,753	4,753	57,038	59,890	62,884	
Total gotovog novca		3,997	3,997	3,997	3,997	3,997	3,997	3,997	3,997	3,997	3,997	3,997	47,963	50,361	52,879	
Prostor za isp. U gotovom novcu		(321)	(321)	(321)	(321)	(321)	321	(321)	(321)	(321)	(321)	(321)	(321)	(3,856)	(5,788)	3,374

Prema predviđanjima u tabeli, oko 4,000 eura biće potrebno da kompanija pokrije isplate u gotovom novcu u toku tri prve godine operiranja.

Niže navedena tabela prikazuje nivo operativnih koštanja i projektovanih prihoda za komunalne javne kompanije u današnjem periodu kao i raspored odnosno predviđeno planiranje.

	2013	2014	2015
Ukupan broj porodica	1449	1465	1481
Ukupno biznisa	219	221	224
Broj usluženih porodica	-1304	- 1318	1333
Broj usluženih biznisa	219	221	224
Ukupno prikupljena Tarifa	- 70,600	71,376	900,843
Ukupno prikupljena Tarifa	44,107	44,573	56,253
Radnici	22,200	23,310	24,476
Amortizacija Kreč za dezinfekciju	9,075	9,529	10,005
Radnici	6,011	6,312	6,627
Voda	224	235	247
El. energija	1,120	1,176	1,235
održavanje	3,313	3,478	3,652
Derivati/goriva	8,532	8,959	9,407
Troškovi Deponije	5,563	5,841	6,133
Pošta, telefon, internet	600	630	662
Zakupnina			
Troškovi banke	200	210	221
Ostalo	1,200	1,260	1,323
Ukupna operacionalna koštanja	57,038	59,890	62,884
Sve isplate u gotovom novcu	47,963	50,361	52,879
Prostor isplata u gotovom novcu	(3856)	(5,788)	(3,374)

Opštinsko osoblje aktuelno raspravlja o načinima skraćenja sadašnjeg koštanja oko pronašlaska novih izvora za finansiranje u cilju pokrivanja aktuelnih investicija kao i operacionalnih potreba kompanije.

Sažetak

Zasnovano na finansijska operiranja iz plana 2013 – 2015 g., kompanija u Elez Hanu će biti finansijski istražna i staložena u trećoj godini operiranja. Tabela u nastavku izlaže ukupne investicije i finansijske potrebe kompanije u datom periodu.

	Postojeće
Potreba za investicije	38,375
1100 L kontejneri (35x200EUR)	7,000
120 L kontejneri (1055x25EUR)	26,375
Kompjuterë (2*1000EUR)	2,000
Oprema za kancelariju	3,000
Finansijske potrebe radi ispunjenja prostora za operiranje u 2013 godinincimi	3,856
Finansijske potrebe radi ispunjenja prostora za operiranje u 2014 godini	5,788
Ukupno zahtevano finansiranje 2013-2015	48,019
Donacije	
LOGOS - kontejneri	33,375
Dodatne potrebe za finansiranje	14,644

Opštinsko osoblje aktuelno razmatra načine smanjenja sadašnjeg koštanja ili pronalaženja novih izvora finansiranja, u cilju pokrivanja trenutnih investicija i operacionalnih potreba kompanije

ANEKS 2 - OBZIRI O RECIKLIRANJU

Iako recikliranje nije uzimano u obzir u početnoj službi, opština može pratiti kurs radi obuhvatanja jedne komponente za tretiranje otpadaka, kao što su ekonomski uslovi u uslugama za menadžiranje otpadaka ubuduće. Razmatranje komiteta za individualno recikliranje počinje od imenovanja od strane predsednika, a zatim će taj komitet pripremati izveštaje o realizaciji uz želju za angažovanje u tim aktivnostima. Ovaj aneks ispoljava sažetak promena u koštanjima i vezanim tarifama u slučaju kada će kompanija za menadžiranje početi da obuhvata komponentu recikliranja u njenim početnim uslugama.

Zalaganjem operacionalne strukture sprovodi se prikupljanje i bacanje otpadaka na bazi jednog sporazuma, kao što je usluga od vrata na vrata kombinovana metodom javnog prikupljanja uz upotrebu 65 kontejnera (1100 L) i 1,445 plastičnih korpi za otpatke (140 L) za podelu reciklirajućih materijala na hartiju, zatim staklo, metale, plastiku i tekstil. Kompanija će se potruditi da iznađe najkorisnije metode za prenos reciklirajućih otpadaka kod drugih opštinskih odnosno regionalnih kompanija. Podela otpadaka na izvore biće stimulacija za nove biznise recikliranja koji će se otvoriti u opštini. Procenjuje se da ima oko 8 tona nedeljnih otpadaka za recikliranje i ove usluge se pružaju kod svih građana.

Godišnja operativna koštanja trebalo bi se povećati za oko 1,600 Eura zbog povećanja amortizacije u održavanja za dodatni broj kontejnera koje treba kupiti. Koštanje investicija je veće za 13,000 Eura zbog dodatnih troškova za tih 65 kontejnera od 1100 L. Tarife o zaduženju za porodice procenjuju se da su iste. Pod pretpostavkom da se 20% reciklirajućih materijala može prodati sa tržišnom cenom sa istim elementima, smanjilo bi se prosečno koštanje deponije za otpatke na oko 8%, pa će tada kompanija za menadžiranje moći očekivati jedno povećanje od oko 12,000 Eura u prvom Elez Hanu, odnosno povećanje od 40,000 Eura ukoliko je 70% reciklirajućeg materijala trgovačkog karaktera. U tim okolnostima, kompanija za menadžiranje može biti samo-istrajnja kod trećeg Elez Hana operacija.

Dole navedena tabela prikazuje razlike kod glavnih faktora kada je komponenta recikliranja pridodata ukupnim uslugama menadžiranja otpadaka.

	Bez recikliranja	Sa recikliranjem
Pretpostavke	Sakupljanje od vrata na vrata Prenosna Stanica- Regionalna Deponija	Od vrata na vrata i javno prikupljanje Prenosna Stanica- Regionalna Deponija
Investiciona koštanja	78,900 €	91,900 €
Operaciona koštanja	72,377 €	73,937 €
Tarife po porodici	3 €	3 €
Spoljna Finansiranja	9 €	9 €
Zahtevi	87,676 €	61,361 €
Trajanje	4 vite	3 vite

Niže, na slikama, izloženi su pogledi na najbolje prakse u podeli otpadaka u Sloveniji (uzetih tokom studijske posete u aprilu 2011 godine).

Slika 6. Primeri procedura o podeli otpadaka u Sloviniji (deponija).

ANEKS 3 - SKICA PROGRAMA ZA OSVEŠĆIVANJE GRAĐANA

Preporučuje se da opština traži jednu profesionalnu kompaniju za reklame da joj pomogne u projektiranju, kod slogana, loga kao i oko sadržine programa za osvešćivanje građana. Imajući u vidu plan za programiranje osvešćivanja građana koji se ističe kod Pokazatelja #1.4.1 cilja #1.4 – menadžiranje čvrstih otpadaka treba da obuhvata u najmanju ruku dole istaknute elemente. Izložena metodologija u nastavku može se koristiti od opštine prilikom izlaganja plana za menadžiranje otpadaka pred javnošću pre njegovog usvajanja od strane opštinske skupštine, kao i u toku primene plana, kako bi građani izrazili i dali primedbe, predloge, mišljenja i preporuke u vezi sa poteškoćama i problemima koji mogu proisteći u toku realizacije ovog plana..

1. Jedna serija javnih foruma u cilju podnošenja plana je način da se dobiju reakcije građana nakon izvršenih potrebnih modifikacija za podnošenje konačnog plana za javnost. Svaki forum treba da obuhvata:
  - Jedno jednostavno prezentovanje na PowerPoint, gde se na odgovorajući način opisuje plan kao i njegov uticaj u porodici odnosno biznisu.
  - Mnogi članovi mesne uprave odgovaraju na pitanja i primaju primedbe u vezi sa planom.
  - Poseban naglasak na odgovorne pred građanima u vezi sa izradom plana o radu.
  - Dovoljno materijala, što će omogućiti onima koji prate forume, da čitaju i shvate vitalne elemente plana.
2. Najmanje jedna kampanja o reklamiranju:
  - Logo, tema i slogan koji identificuje program i to na jasan način.
  - Jedna serija postera koji će koristiti u celoj opštini, u školama i u ostalim ustanovama.
  - Jedna serija brošura, po mogućnosti kalendara i sl., čime bi se omogućilo dnevno specificiranje oko prikupljanja kao i sažimanje zahteva građana.
  - Program koji se obraća deci u školama koji je tako dizajniran da informiše, te da stiće saradnju među novim pokolenjima.
  - Dizajniranje i korišćenje obaveštenja javnih službi(na lokalnim TV/Radio i u drugim medijima), takvo dizajniranje koje će podržavati zalaganje i obezbediti potrebne podatke u skladu sa zahtevima koje predpostavlja sistem.
  - Adekvatno pokrivanje lokalnih pisanih medija.
3. Razvoj i implementacija od strane komiteta kao i delovanja samih građana daće odgovarajuće preporuke za lokalnu vlast i javna preduzeća. Glavni elementi za takve komisije obuhvataju:
  - Najmanje jedan član od svake naseljene zone.
  - Redovan proces izveštavanja radi omogućavanja procene i promene potrebnih usluga.
  - Uverenje da su sastanci održavani redovno i da nije bilo upitanja što se tiče vremenskih rokova(može biti jedna trećina...iako u prvih šest meseci, svaki mesec može biti bolji).

Fig. 8: Primer kampanje o osvešćivanju javnosti na Kosovu.

ANEKS 4 - ODGOVORNOSTI I OBAVEZE OPŠTINE NA OSNOVU ZAKONA O OTPACIMA

ZAKON Br. 04/L-060 O OTPACIMA član 15 i član 34.

Član 15

Odgovornosti i obaveze opštine

- 1.Odgovornosti i obaveze opštine za primenu odredaba ovog Zakona su:
  - 1.1. Stvaranje sistema za menadžiranje otpadaka zasnovanog na načela o hijerarhiji kod menadžiranja otpadaka, shodno članu 10 ovog Zakona kao i stvaranje uslova za njegovu primenu;
  - 1.2. Opštinski plan za menadžiranje otpadaka treba da bude u skladu sa nacionalnim planom;
  - 1.3. Odgovorne za sprovođenje opštinskih planova su Opštine;
  - 1.4. Izrada godišnjeg izveštaja za menadžiranje otpadaka. Godišnji izveštaj treba dostaviti u Ministarstvu do 31 marta tekućeg Elez Hana;
  - 1.5.Utvrdjivanje odgovornosti i obaveza za izvršavanje usluga za menadžiranje otpadaka, njihovo sprovođenje, kao i organizovanje i menadžiranje otpadaka na njihovoj teritoriji;
  - 1.6.Održavanje i briga o sistemu javnog informisanja, o izveštavanju što se tiče izvršavanja poslova utvrđenih ovim Zakonom kao i ostalim zakonskim aktima za menadžiranje otpadaka;
  - 1.7.Sprovodeći procedure o snabdevanju, odabira licencirane ličnosti za prikupljanje, gomilanje, uskladištanje i prevoz otpadaka, i to: inertnih, komunalnih, komercijalnih, obimnih, kao i otpacima od gradnji i demoliranja građevinskih objekata unutar njihovih teritorija;
  - 1.8 Opština određuje tarife i način naplate finansijskih sredstava za komunalne usluge;
  - 1.9 Evidentiranje zagađenih mesta na njihovoj teritoriji, izrada projekata za njihovu sanaciju zajedno sa vođenjem podataka za lokaciju, potom o geometričkim prostornim karakteristikama, vrsti zagađenja, količini otpadaka, rokovima za poboljšanje stanja, a takođe i druge podatke značajne za realizaciju projekata;
- 2.Dve ili više opština, kada imaju interesa, mogu praviti sporazume o menadžiranju otpadaka.
- 3.Opština sprovodi nadgledanje i kontrolu mera i delovanja u toku menadžiranja na njenoj teritoriji preko komunalnog inspektora za okolinu.
- 4.Na zahtev Ministarstva, opština daje tražene informacije i preporuke u vezi sa menadžiranjem otpadaka.
- 5.Opština je obavezna da obezbedi otklanjanje i zbrinjavanje otpadaka koja su baćena na javnim prostorima ili van deponija za otpatke na njenoj teritoriji.
- 6.Ukoliko lice odgovorno za menadžiranje otpadaka u skladu sa zakonskim odgovornostima ne brine o otpacima baćenih od nepoznatog lica, odgovornost za te otpatke snosi opština.
- 7.Opština donosi podzakonska akta kojim reguliše funkcionisanje nadležnog opštinskog organa kao i ona o standardima službi za menadžiranje otpadaka.
- 8.Ne prejudicirajući odredbu stava 1. do 7. ovog člana, sprovođenje javnih usluga i pružanje javne infrastrukture u oblasti menadžiranja komunalnih otpadaka je isključiva nadležnost opština u skladu sa Zakonom o Lokalnoj Samoupravi.

Član 34

Menadžiranje komunalnih otpadaka

1. Komunalni otpaci trebaju se sakupljavati, nogomilavati, tretirati i menadžirati u skladu sa odredbama ovog Zakona kao i ostalim zakonskim odredbama o regulisanju komunalnih delatnosti.
2. Opštine, podzakonskim aktom, utvrđuju uslove i pravila o menadžiranju otpadaka sa javnih prostora.
3. Komunalni otpaci pomešani sa opasnim otpacima treba da se dele kada za to postoji ekomska računica, u protivnom se smatraju opasnim otpacima.
4. Domaćinstva i ostali proizvođači /stvaraoci komunalnih otpadaka dužni su da svoje otpatke bacaju na određenim mestima za sakupljanje komunalnih otpadaka, dok opasne otpatke da podele i predaju na za to određena mesta.
5. Opštine su obavezne da organizuju sistem za prikupljanje i nagomilavanje obimnih otpadaka.
6. Domaćinstva i ostali proizvođači komunalnih otpadaka, dužni su da izvrše podelu otpadaka po vrsti, shodno uslovima utvrđenih od strane nadležnog autoriteta, u cilju njihovog tretiranja i recikliranja.
7. Opštine posebnim aktom regulišu sistem i uslove o načinu sakupljanja, zatim podele, prerade i recikliranja, rasporedu za prikupljanje otpadaka, vrsti, broju i načinu raspodele i postavljanja kontejnera za otpatke, kao i održavanju mesta gde se otpaci gomilavaju, a isto tako i načine za prevoz komunalnih otpadaka.
8. Menadžiranje komunalnih otpadaka od strane opštine obavlja se putem posebnih ugovora sa jednim ili više javnih ili privatnih operatora koji su licencirani za menadžiranje otpadaka.
9. Dve ili više opština njihovim sporazumom, shodno odredbi člana 15 stav 2. ovog Zakona, utvrđuju prava i obaveze u vezi sa obezbeđivanjem uslova za menadžiranje otpadaka, zatim o korišćenju objekata za uskladištenje i preradu, prava i obaveze javnih preduzeća za menadžiranje otpadaka, način donošenja odluka u slučajevima žalbi za specifična pitanja koja se odnose na menadžiranje otpadaka, kao i ostala pitanja značajna za organizovanje i menadžiranje otpadaka.

ANEKS 5 –KARTA I RASPORED – DANE I LINIJA PRIKUPLJANJA OTPADAKA

REPUBLIKA E KOSOVËS
REPUBLIC OF KOSOVA

KOMUNA HANI I ELEZIT

ORARI I MBLEDHJES SË MBETURINAVE

E Hënë 08:00-16:00

Krivenik	09:00 - 10:00
Rr. UÇK	10:00 - 10:30
Rr. Veli Ballazhi	10:30 - 11:00
Rr. Suad Barava	11:00 - 11:30
Rr. Dëshmorët e Krivenikut	11:30 - 12:00

E Enjte 08:00-16:00

Paldenicë	09:00 - 10:00
Rr. Driton & Gafurr Loku	10:00 - 11:00
Rr. Elham Curri	11:00 - 11:30
Rr. Imri Curri	11:30 - 12:00
Rr. Izet Bushi	12:00 - 12:30
Rr. Imer Vila	12:30 - 13:00
Rr. Të Përndjekurit	12:30 - 13:00

E Martë 08:00-16:00

Rr. Adem Jashari	09:00 - 10:00
Rr. Dëshmorët e Kombit	10:00 - 10:30
Rr. Xhemsedin Suma	10:30 - 11:00
Rr. Nuri Bushi	11:00 - 11:30
Rr. Isa Berisha	11:30 - 12:00
Lagjja e Vlashve	12:00 - 12:30

E Shtunë 08:00-16:00

Rr. Adem Jashari	09:00 - 10:00
Rr. Dëshmorët e Kombit	10:00 - 10:30
Rr. Xhemsedin Suma	10:30 - 11:00
Rr. Nuri Bushi	11:00 - 11:30
Rr. Isa Berisha	11:30 - 12:00
Rr. Martirët Bushi	12:00 - 12:30
Rr. Hysein Suma	12:30 - 13:00

E Mërkurë 08:00-16:00

Gorancë	09:00 - 10:30
Rezhancë	10:30 - 11:00
Hunel	11:00 - 11:15
Kollomoqe	11:15 - 11:30
Meliq	11:30 - 12:00
Brava	12:00 - 12:30
Rr. Të Përndjekurit	12:30 - 13:00

MOS HUDHNI
Gjëra të zjarra

Donated by:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Cooperation Office Kosovo

Implemented by:

ANEKS 6 – KAMPANJA O ZA OSVEŠĆIVANJE GRAĐANA ZA ZAŠTITU OKOLINE

PREPORUČLJIVI MATERIJAL

1. Stanje Otpadaka na Kosovu u toku Elez Hana 2008, Agencija za Zaštitu Okoline i Ministarstvo za Okolinu i Prostorno Planiranje,
2. Analiza Organizovanja i Funkcionisanja Komunalnih Službi, Administriranje Otpadaka i Efikasnost Energije, Asocijacija Opština Kosova GIZ
3. Metodologija EC o analizi čvrstih otpadaka(alat-AMN) 2004 g., verzija u upotrebi
4. Utvrđivanje sastava komunalnih otpadaka 2009, GIZ
5. Opštinski Razvojni Plan 2010-2025, April 2011, Opština Elez Han, Direktorijat za Urbanizam, Okolinu i Katastar
6. Analiza Sastava Otpadaka korišćenjem metode sa uzorcima (u Excel-u) 2011, Izveštaj LOGOS-a
7. Izveštaj o profilu otpadaka 2011, Izveštaj LOGOS-a
8. Upitnik za Elez Han 2010, Izveštaj LOGOS-a

Ul. Nazim Gafurri, br. 33
Poštansko sanduče br.2
10000 Priština, Kosovo
www.helvetas-ks.org
<https://www.facebook.com/logosproject>

Tel: +381(0) 38 51 77 15
Tel: +381(0) 38 51 66 44
Fax: +381(0) 38 51 88 33
info@helvetas-ks.org